

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ФІЛОСОФІЯ

Навчально-методичний комплекс

(Програма, плани семінарських занять,
завдання для самостійної роботи
та модульно-рейтингова система оцінки знань
студентів гуманітарних факультетів)

За редакцією доктора філософських наук, професора,
академіка НАН України Л.В. Губерського

Київ – 2013

Філософія: Навчально-методичний комплекс (Програма, плани семінарських занять, завдання для самостійної роботи та модульно-рейтингова система оцінки знань студентів гуманітарних факультетів) / За ред. Л.В.Губерського/. – К., 2013.

Автори програми: Л.В. Губерський, д.ф.н., проф., академік НАН України; А.О. Приятельчук, к.ф.н., доц. (керівник авторського колективу); Л.В. Діденко, к.ф.н., доц.; О.М. Іщенко, к.ф.н., доц.; Н.В. Караульна, к.ф.н., доц.; В.В. Колотило, к.ф.н., доц.; І.А. Сайтарли, к.ф.н., доц.; В.М. Скалацький, к.ф.н., доц.; Д.А. Товмаш, к.ф.н., доц.; Р.В. Балюк, к.ф.н., асист.; Ф.П. Власенко, к.ф.н., асист.; М.М. Гончаренко, к.ф.н., асист.; Є.В. Левченко, к.ф.н., асист.; І.Ю. Мязова, к.ф.н., асист.; Ю.В. Серова, к.ф.н., асист.

Затверджено Вченою радою філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка 30 вересня 2013 року, протокол № 1.

Запропонований навчально-методичний комплекс є змістовно і структурно новим підходом до формування філософської культури студентів.

Навчально-методичний комплекс розроблений на основі узагальнення досвіду роботи викладачів філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка та з урахуванням якісних змін у сучасному світовому історичному процесі, новітніх освітніх технологій, зростаючих вимог до формування філософської культури фахівців.

Програма, плани семінарських занять для студентів гуманітарних факультетів викладені у навчально-методичному комплексі пропонуються у якості базових при викладанні нормативного курсу «Філософія».

ЗМІСТ

I. РОЗПОДІЛ АКАДЕМІЧНОГО ЧАСУ НА ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ФІЛОСОФІЯ».....	4
II. ПРОГРАМА КУРСУ.....	6
III. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	13
IV. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ НА ІСПИТ/ ЗАЛІК.....	70
V. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	72
VI. МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНКИ ЗНАНЬ.....	77

I. РОЗПОДІЛ АКАДЕМІЧНОГО ЧАСУ НА ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ФІЛОСОФІЯ»

Лекції – 36 годин
Семінарські заняття – 36 годин
Самостійна робота – 36 годин

Всього – 108 годин

Лекції:

	Кількість годин
Тема 1. Філософія як соціокультурний феномен.	- 2 год.
Тема 2. Структура, методи та функції філософії.	- 2 год.
Тема 3. Категорії філософії, їх зміст і функції.	- 2 год.
Тема 4. Основні етапи розвитку філософської думки.	- 2 год.
Тема 5. Філософія та світогляд.	- 2 год.
Тема 6. Філософське вчення про буття.	- 2 год.
Тема 7. Філософське розуміння світу і природи.	- 2 год.
Тема 8. Людина як предмет філософського осягнення.	- 2 год.
Тема 9. Філософія свідомості.	- 2 год.
Тема 10. Теорія пізнання.	- 2 год.
Тема 11. Філософія та методологія.	- 2 год.
Тема 12. Філософія мови.	- 2 год.
Тема 13. Філософське осмислення історичного процесу.	- 2 год.
Тема 14. Суспільство як предмет філософії.	- 2 год.
Тема 15. Філософія і духовність.	- 2 год.
Тема 16. Філософське осягнення економічної сфери суспільства.	- 2 год.
Тема 17. Філософське осмислення політичного життя суспільства.	- 2 год.
Тема 18. Філософія і культура.	- 2 год.

Всього: 36 годин

Семінарські заняття:

	Кількість годин
Тема 1. Предмет та основні питання філософії.	- 2 год.
Тема 2. Філософія як система знання.	- 2 год.
Тема 3. Основоположні поняття філософії.	- 2 год.
Тема 4. Етапи історичного розвитку філософії.	- 2 год.
Тема 5. Світогляд, його структура та роль у житті людини.	- 1 год.
<i>Модульна контрольна робота</i>	- 1 год.
Тема 6. Філософія буття.	- 2 год.
Тема 7. Філософське розуміння природи.	- 2 год.
Тема 8. Основні виміри буття людини.	- 2 год.
Тема 9. Філософське вчення про свідомість.	- 2 год.
Тема 10. Гносеологія та епістемологія.	- 2 год.
Тема 11. Методологія як організація пізнання.	- 2 год.
Тема 12. Мова як предмет лінгвістичної філософії.	- 1 год.
<i>Модульна контрольна робота</i>	- 1 год.
Тема 13. Сутність та особливості історичного процесу.	- 2 год.
Тема 14. Соціальна філософія.	- 2 год.
Тема 15. Духовні основи буття людини і суспільства.	- 2 год.
Тема 16. Філософія економіки.	- 2 год.
Тема 17. Філософія політики.	- 2 год.
Тема 18. Філософія культури.	- 1 год.
<i>Модульна контрольна робота</i>	- 1 год.
Всього:	36 годин

II. ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Філософія як соціокультурний феномен.

1. *Розуміння філософії.* Соціокультурна зумовленість філософії. Виникнення поняття «філософія». Сучасне тлумачення філософії.

2. *Об'єкт і предмет філософії.* Поняття об'єктивної реальності. Коло основних («вічних») проблем філософії. Філософія – соціокультурний критерій епохи.

3. *Основне питання філософії.* Історичні форми постановки основного питання філософії. Основне питання філософії і принцип філософської системи. Своєрідність вирішення основного питання філософії.

Тема 2. Структура, методи та функції філософії.

1. *Будова системи філософського знання.* Основні рівні філософського знання: онтологічний, теоретико-пізнавальний, методологічний. Найважливіші підсистеми філософії: історія філософії, соціальна філософія, філософська антропологія, філософія історії, філософія економіки, філософія політики, філософія права, філософія моралі, філософія релігії, естетика, філософія мови тощо.

2. *Методи філософії.* Поняття методу. Співвідношення філософських, загальнонаукових і спеціальнонаукових методів. Діалектика як загальнотеоретичний метод філософського пізнання, її форми та альтернативи. Інші методи філософського пізнання: метафізика, феноменологія, герменевтика, дазайн-аналіз, психоаналіз, лінгвістичний аналіз, історизм.

3. *Функції філософії.* Поняття функції. Засадничі функції філософії: світоглядна та методологічна. Інші функції філософії: інтегративна, пізнавальна, осмислююча, розуміюча, пояснювальна, евристична, аксіологічна, креативна.

Тема 3. Категорії філософії, їх зміст і функції.

1. *Своєрідність філософських категорій.* Соціокультурна зумовленість категорій філософії та їх історичний характер. Категорії як роди буття, форми діяльності та мислення. Категорії як основоположні філософські поняття.

2. *Категорії філософії як форми узагальнення та практичного освоєння дійсності.* Категорії як форми відображення об'єктивної реальності в цілому. Категорії як засоби предметного поділу світу. Категорії як форми теоретичного пізнання та практичного перетворення дійсності.

3. *Особливості розвитку та функціонування системи філософських категорій.* Категоріальний лад людського мислення. Система філософських категорій як пізнавальний ідеал. Категоріальний апарат як функціонуюча система філософських категорій.

Тема 4. Основні етапи розвитку філософської думки.

1. *Стародавня, середньовічна та епохи Відродження філософія.* Характерні риси стародавньої філософії. Специфіка філософської думки в період Середньовіччя. Особливості філософії епохи Відродження.

2. *Основи класичної філософії.* Філософія Нового часу. Класична німецька філософія. Своєрідність філософії українського духу.

3. *Посткласична і некласична філософія.* Посткласична філософія. Своєрідність розвитку філософії у XX – XXI ст. Сучасні філософські напрямки, школи, концепції.

Тема 5. Філософія та світогляд.

1. *Поняття світогляду.* Світогляд і наукова картина світу. Відношення «людина – світ» як основоположна проблема світогляду. Світогляд як духовно-практичний спосіб освоєння світу.

2. *Структура світогляду.* Світогляд як поліструктурне утворення. Рівні світогляду: світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння. Основні підсистеми світогляду: пізнавальна, ціннісна та поведінкова.

3. *Проблема історичності світогляду.* Соціально-історична сутність світогляду. Головні історичні системи світогляду: космоцентрична, теоцентрична, антропоцентрична. Історичні типи світогляду.

Тема 6. Філософське вчення про буття.

1. *Поняття онтології як загальної теорії буття.* Класична онтологія та її фундаментальні проблеми. Типи онтологій: ідеалізм, матеріалізм, реалізм, пантеїзм, монізм, дуалізм тощо. Основні рівні буття (природне, соціальне, духовне).

2. *Онтологічні категорії.* Буття, ніщо, якість, кількість, міра, відношення, сутність, явище, річ, дійсність, можливість, необхідність, субстанція, екзистенція. Філософський зміст категорії «матерія». Буття матеріального і ідеального. Рух як спосіб, простір і час як форми існування матерії.

3. *Екзистенція як особливий спосіб буття.* Тема «тілесності» у сучасній онтології. Поняття «межевої ситуації». Філософія абсурду.

Тема 7. Філософське розуміння світу і природи.

1. *Світ і поняття світу.* Світ як Всесвіт, Космос і Хаос. Світ як особливе явище. Визначальні характеристики світу (цілісність, універсальність, саморозвиток, конкретна всезагальність).

2. *Багатозначність поняття природа.* Природа як об'єктивна реальність. Природа – континуум умов існування людини та суспільства. Народонаселення як природне явище. Поняття біосфери і ноосфери.

3. *Глобалізаційні процеси у сучасному світі.* Поняття глобалізації та форми її існування. Екологічні проблеми і шляхи їх розв'язання. Сучасний шлях від війни до миру. Ствердження національної самосвідомості і загальнолюдські інтереси.

Тема 8. Людина як предмет філософського осягнення.

1. *Унікальність природи людини.* Життя і розум у контексті глобальної еволюції Всесвіту. Інтелект, почуття, пам'ять і воля як здатності людини. Тіло і душа, душевно-тілесна означеність людини.

2. *Людина як соціокультурна форма буття.* Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість». Основні форми діяльності людини. Проблема людської свободи та відповідальності.

3. *Основні виміри людського життя.* Проблема сенсу життя людини. Життя, смерть і безсмертя як виміри людського існування. Філософське осмислення проблеми щастя.

Тема 9. Філософія свідомості.

1. *Поняття свідомості.* Проблема походження свідомості. Свідомість як найвища форма відображення. Феноменологічна концепція свідомості.

2. *Структура свідомості.* Чуттєве, раціонально-когнітивне та емоційно-вольове у структурі свідомості. Евристична і творча функції інтуїції. Поняття і форми суспільної свідомості.

3. *Свідоме, несвідоме і надсвідоме.* Свідомість як функція психічної діяльності людини. Ідея «сублімації». Архетипи «колективного несвідомого» і їх соціальне значення.

Тема 10. Теорія пізнання.

1. *Поняття пізнання.* Соціокультурна детермінація пізнавального процесу. Основні складові пізнавальної діяльності: суб'єкт і об'єкт, мета і ціль, засоби та результат. Гносеологія та епістемологія. Сучасні концепції теорії пізнання.

2. *Можливості та межі пізнавального процесу.* Чуттєве та раціональне, емпіричне і теоретичне, інтуїтивне та дискурсивне у пізнанні. Пізнання як єдність відображення та творчості.

3. *Вчення про істину.* Проблема істини в теорії пізнання. Істина та правда. Істина як процес (об'єктивність, абсолютність і відносність, конкретність істини). Істина і хиба, ймовірність і вірогідність. Питання про критерії істини.

Тема 11. Філософія та методологія.

1. *Поняття методології.* Система сучасного методологічного знання та її рівні. Філософська, загальнонаукова та спеціальнонаукова методологія, їх основні субрівні.

2. *Методологія науки.* Поняття наукового дослідження. Основні форми наукового пізнання: проблема, факт, ідея, гіпотеза, концепція, теорія.

3. *Методологія соціально-гуманітарного пізнання.* Своєрідність методології суспільствознавчого пізнання. Роль філософії в методології соціально-гуманітарного пізнання. Основні складові реалізації методологічної функції філософських понять: ідея – принцип, підхід – теоретична система – метод (методологія).

Тема 12. Філософія мови.

1. *Поняття мови.* Походження мови. Мова як засіб комунікації та пізнання. Мова і мислення.

2. *Поліструктурність мови.* Природні (етнічні) мови. Мова як вербальна і невербальна знакова система. Штучні мови науки і техніки. Мова тварин.

3. *Ціннісно-практичні можливості та межі мови.* Проблема знака і значення у соціокультурній комунікації. Роль лексики у розкритті смислів людського буття. Філософсько-лінгвістичні засади діалогу культур.

Тема 13. Філософське осмислення історичного процесу.

1. *Філософія історії як галузь знань.* Об'єкт і предмет філософії історії, її основні етапи та напрямки. Структура та функції сучасного філософсько-історичного знання. Філософія історії та історична наука.

2. *Сутність історичного процесу.* Єдність і розмаїття всесвітньої історії. Проблема суб'єкта історичного процесу. Періодизація історії та її критерії.

3. *Проблема спрямованості, сенсу історії та її цінностей.* Питання про початок, спрямованість та кінець всесвітньої історії. Смысл історичного процесу. Питання про свободу історичного вибору.

Тема 14. Суспільство як предмет філософії.

1. Поняття соціального суб'єкта та його різновидів. Людина і суспільство як соціальний суб'єкт. Основні характеристики суспільства. Співвідношення понять «суспільне» і «соціальне». Різновиди соціального суб'єкта (економічний, політичний, моральний, правовий, естетичний, філософський, релігійний тощо).

2. Соціальна структура суспільства. Поняття соціальної структури. Сім'я як соціальна ланка суспільства. Соціальна група. Соціальна стратифікація і мобільність. Нація як соціальний феномен.

3. Суспільний ідеал і соціальна дійсність. Проблема соціального вибору, різновиди суспільного ідеалу. Идеологія та утопія як форми організації соціуму. Рушійні сили соціального процесу. Місце і роль реформ і революцій в соціальному процесі. Соціальна прогностика як теорія ціннісних орієнтацій суспільств.

Тема 15. Філософія і духовність.

1. Духовність та її призначення. Філософське визначення понять «дух», «душа», «духовність». Структура духовності. Творча спрямованість духовності.

2. Цінності як ядро духовного світу людини. Компоненти ціннісного вибору: потреби, інтереси, емоції, воля і сила волі, ідеал. Вищі духовні цінності: віра, надія, любов, честь, совість, гідність, порядність, правда, свобода, добро і зло. Плюралізм цінностей: проблема соціального порозуміння.

3. Духовний зміст філософії. Філософія як школа думки. Взаємозв'язок дискурсивного та інтуїтивного у філософії. Гуманізм філософії.

Тема 16. Філософське осягнення економічної сфери суспільства.

1. Поняття філософії економіки. Філософія економіки і економічна філософія. Основні етапи формування і розвитку філософсько-економічного знання. Основні категорії філософії економіки.

2. *Виробництво, бізнес і свобода.* Поняття суспільного виробництва та його різновиди. Креативна сутність бізнесу. Співвідношення індивідуальної і соціальної свободи в умовах ринкової економіки.

3. *НТР (науково-технічна революція): сутність, закономірності та соціальні наслідки.* Типи революцій у науці і техніці. Сутність і форми вияву НТР. Закономірне та особливе у науково-технічному прогресі. Соціальні наслідки НТР.

Тема 17. Філософське осмислення політичного життя суспільства.

1. *Політика як явище суспільного життя.* Поняття політики. Політика і влада, їх структура. Політична демократія.

2. *Політична система суспільства, її структура і функції.* Поняття політичної системи та її структури. Політична система та політична організація суспільства. Держава – основна складова політичної організації суспільства. Політичні партії, громадські організації і рухи. Класифікація політичних систем.

3. *Правова держава і громадянське суспільство.* Форми державного правління і устрою, політичний режим. Поняття правової, соціально-справедливої держави. Громадянське суспільство: поняття, проблеми формування і розвитку.

Тема 18. Філософія і культура.

1. *Культура як олюднена природа.* Поняття культури. Матеріальна і духовна культура. Масова культура. Контркультура і антикультура.

2. *Культура і цивілізація.* Поняття цивілізації. Стадії розвитку цивілізації і культура. Культурність цивілізації і цивілізованість культури.

3. *Соціокультурний процес і прогрес у розвитку людства.* Спадкоємність і традиції у культурі. Зміст і основні форми міжкультурної комунікації, кроскультурних процесів та їх вплив на розвиток особистості. Новаторство і гуманізм культури.

III. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Предмет та основні питання філософії.

1. Філософське мислення та його специфіка.
2. Своєрідність предмету філософії.
3. Основні питання філософії.

Література:

1. Філософія: Навч. посіб./ Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред.. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 1. – С. 15-23.
2. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. – К.: Академвидав, 2008. – С. 6-56.
3. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: Підручник. – Львів, 2009. – С. 16-34.
4. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посіб. / В.П. Андрущенко, Г.І. Волинка, Н.Г. Мозгова та ін. за ред. Г.І. Волинки. – К.: Каравела, 2009. – Тема 1 - С. 7-29.
5. Філософія: Підруч. / Бичко І.В., Бойченко І.В., Табачковський В.Г. та ін. – 2-ге вид., стереотип. – К.: Либідь, 2002. – Тема 1. – С. 14 – 30.
6. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підруч. – К.: Академвидав, 2009. – С. 15 – 20.
7. Введение в философию: Учеб. пособие для вузов / Авт. колл.: Фролов И. Т. и др. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Республика, 2003. – С. 13 – 36.
8. Філософія // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 670 – 674.
9. Основні питання філософії // Там же. – С. 457.
10. Философия // Новая философская энциклопедия: в 4-х т. / Ин-т философии РАН; Научно-ред. совет: предс. В.С. Степин, заместители предс.: А.А. Гусейнов, Г.Ю. Семигин, уч. секр. А.П. Огурцов. – М.: Мысль, 2001. – Т.IV. – С. 195 – 200.

11. Предмет // Філософський словник / За ред. В.І. Шинкарука. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1986. – С. 522 – 523.
12. «Что такое философия?» // Всемирная энциклопедия: Философия XX век / Главн. науч. ред. и сост. А.А. Грицанов. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, Современный литератор, 2002. – С. 904 – 912.
13. «Основной вопрос философии» // Там же. – С. 549.

Завдання для самостійної роботи:

а) питання для обговорення:

1. Проаналізуйте основні трактування щодо виникнення філософії.
2. Як проявляється світоглядний характер філософії.
3. Чому здатність людини усвідомлювати своє існування, свою скінченність і свою недосконалість постає основою і джерелом філософії.
4. Дайте характеристику основним способам філософського мислення.
5. Які ви знаєте «вічні» питання філософії.
6. Розкрийте специфіку предмету філософії.

б) тексти для читання:

1. Кримський С.Б. Філософія – авантюра духу чи літургія смислу? // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 15 – 27.
2. Яковенко Б.В. Що таке філософія? (Вступ до трансценденталізму) // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 28 – 34.
3. Ясперс К. Філософська віра // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 35 – 49.

в) тести для самоконтролю:

Текст: Кримський С.Б. Філософія – авантюра духу чи літургія смислу?

1. Подвійна роль філософії...

- а) є поєднанням дослідника та невідомого у пізнаванні;*
- б) це питаннево-відповідальний ланцюжок інтерсуб'єктивних візій;*
- в) ґрунтована на психофізичному дуалізмі людської природи;*
- г) полягає у смислотворчості життя та аванюрі духу.*

2. Автором філософських запитань гносеологічного циклу – «Що я можу знати?», «На що я можу сподіватись?», «Що я можу робити?» – є ...

- а) Кант І.;*
- б) Вітгенштайн Л.;*
- в) Аристотель;*
- г) Камю А..*

Текст: Яковенко Б.В. Що таке філософія? (Вступ до трансценденталізму).

1. Інтелектуалізм як домінуюча тенденція філософського життя була притаманна епохам...

- а) Античності та Патристики;*
- б) Патристики і Середньовіччя;*
- в) Відродження та Просвітництва;*
- г) Просвітництва та ХІХ ст.*

2. Обставини, через які філософія перебуває під впливом дуалістичної схеми – це, по-перше ...

- а) панування на теренах Європи християнського концепту про тваринність тіла та божественність душі людини; по-друге, плинність та мінливість, що притаманні природі загалом;*
- б) сумніви як базовий принцип дослідника, по-друге, випадковість як чинник, що неконтрольований людиною;*
- в) особливості культури Стародавньої Греції; по-друге, перша аргументована відповідь на одне з «вічних запитань»;*

г) постійне «втручання» сфер інших виявів життя/духу/світу в філософську сферу, зливання з нею; по-друге, первинні забобони, що мають іншокультурне походження, прийняті філософією до своєї царини та перетворені нею самою на догми.

Текст: Ясперс К. Філософська віра.

1. У філософуванні людина...

- а) наближається до Абсолюту;
- б) заперечує існування матеріальних цінностей;
- в) здійснює прорив свого єства за допомогою власної сутності;
- г) постулює єдино правильний спосіб життя для інших.

2. Свідомість перетворює на мислимі об'єкти навколишнє середовище загалом, предмети, ідеї, трансценденцію за допомогою...

- а) почуттів та вражень кожної людини;
- б) опредметнення в схемах і символах;
- в) інтуїтивних бачень;
- г) логічних операцій.

Тема 2. Філософія як система знання.

1. Структура філософського знання.
2. Поняття методу філософії.
3. Світоглядна та методологічна функції філософії.

Література:

1. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 1. – С. 15-23.
2. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. – К.: Академвидав, 2008. – С. 66 – 178.
3. Петрушенко В.Л. Філософія: Підручник. – Львів, 2009. – С. 34 – 42.

4. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посіб. / В.П. Андрущенко, Г.І. Волинка, Н.Г. Мозгова та ін. За ред. Г.І. Волинки. – К.: Каравела, 2009. – Тема 1 - С. 29-34, Тема 3 - С. 94 – 100.
5. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підруч. – К.: Академвидав, 2009. – С. 20 – 35.
6. Філософія та її ділянки // Татаркевич В. Історія філософії: Антична і середньовічна філософія / Пер. з пол. А. Шкарб'юка. – Львів: Свічадо, 1997. – Т.1. – С. 9 – 13.
7. Введение в философию: Учеб. пособие для вузов / Авт. колл.: Фролов И. Т. и др. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Республика, 2003. – С. 13 – 36.
8. Кохановский В.П. Философия: Учеб. пособ. – 6-е изд., перераб. и доп. – Ростов н/Д: «Феникс», 2003. – Розділ І. – § 1 – 4.
9. Феноменологія // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 666 – 667.
10. Герменевтика // Там же. – С. 114 – 117.
11. Психологія // Там же. – С. 533 – 534.
12. Діалектика. Діалектичний метод // Там же. – С. 158 – 161.
13. Метафізика // Там же. – С. 372 – 373.
14. Майєвтика // Там же. – С. 354.

Завдання для самостійної роботи:

а) питання для обговорення:

1. Розкрийте взаємозв'язок наукового і філософського знання.
2. В чому полягає сутність відношення метафізики і діалектики.
3. Дайте характеристику сучасних філософських методів.
4. Розкрийте специфіку методологічної функції філософії.
5. Покажіть як співвідносяться філософія і релігія.
6. Проаналізуйте особливості відношення філософії та ідеології.

б) тексти для читання:

1. Ільєнков Е. Філософія і молодість // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 51 – 58.
2. Декарт Р. Метафізичні розмисли // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 59 – 69.
3. Гайдеггер М. Що таке метафізика? // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 74 – 86.

в) тести для самоконтролю:

Текст: Ільєнков Е. Філософія і молодість.

1. Уміння мислити для людини є...

- а) усвідомленою потребою;
- б) даром природи;
- в) вродженням;
- г) результатом самовдосконалення.

2. Розум перетворюється на особисте надбання індивіда, його приватну власність тільки завдяки ...

- а) освіті;
- б) культурі;
- в) нормам поведінки;
- г) інтерсуб'єктивному дискурсу.

Текст: Декарт Р. Метафізичні розмисли. Міркування стосовно наук.

Головні правила методу.

1. Спостерігати форму або образ тілесної речі – це...

- а) говорити про неї;
- б) уявляти її;
- в) досліджувати її;
- г) розмірковувати про неї.

2. Сумнівання, пізнавання, ствердження, заперечування, бажання або не бажання, уявлення та відчуття – властивості...

- а) тілесного загалом;*
- б) абсолюту;*
- в) притаманні будь-якому механізмові;*
- г) речі, яка мислить, тобто людині.*

Текст: Гайдеггер М. Що таке метафізика?

1. На думку М. Гайдеггера: «Ніщо – не предмет, ні взагалі щось суще. Воно не зустрічається ні саме по собі, ні осторонь від сущого на кшталт додатка до нього». Ніщо є...

- а) умовою можливості розкриття сущого як такого для людського буття;*
- б) вихідною засадою, що належить до сущого;*
- в) запереченням буття сущого;*
- г) запереченням всього існуючого.*

2. Трансценденція – це вихід за межі ...

- а) сущого;*
- б) буття;*
- в) людського єства;*
- г) Ніщо.*

Тема 3. Основоположені поняття філософії.

1. Природа філософських категорій.
2. Проблема систематизації категорій.
3. Діалектичний характер категорій.

Література:

1. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 7. – С 163 – 166.
2. Щерба С.П. Філософія. – Підручник. – К.: Кондор. – 2007. – С. 275 – 300
3. Подольська Є.А. Філософія. Підручник – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 521 – 557.
4. Джахая Л.Г. Системность философских категорий // Философские науки, № 7, 2006. - С. 24 – 44.
5. Гусев В.І. Вступ до метафізики: навч. посібник. – К.: Либідь, 2004. – С. 90 – 98.
6. Шинкарук В.І. Вибрані твори: у 3-х т. – К.: Український Центр духовної культури, 2004. – Т. 3, Ч 1. – С. 173 – 199.
7. Бойченко І.В. Філософія історії: Підруч. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – Розділ 6. – С. 350 – 410.
8. Абеляр і спір про універсалії // Татаркевич В. Історія філософії: Антична і середньовічна філософія / Пер. з пол. А. Шкарб'юка. – Львів: Свічадо, 1997. – Т.1. – С. 283 – 290.
9. Категорії // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 272 – 273.
10. Категорії діалектики // Там же. – С. 273 – 274.

Завдання для самостійної роботи:

а) питання для обговорення:

1. Визначте відмінність між термінами «поняття» і «категорія».
2. Чому категорії є основоположними поняттями філософії.
3. В чому проблема систематизації філософських категорій.
4. Назвіть і дайте характеристику основним категоріям діалектики.
5. Визначте специфіку категорій «можливість» – «дійсність», «сутність» – «явище», «зміст» – «форма».

6. Проаналізуйте співвідношення категорій «загальне», «одиничне», «особливе».

б) тексти для читання:

1. Аристотель Категорії // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 88 – 98.
2. Гегель Г.В.Ф. Наука логіки // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 99 – 112.
3. Кант І. Критика чистого розуму // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 113 – 122.

в) тести для самоконтролю:

Текст: Аристотель. Категорії.

1. Через предмети (й імена) та поняття проявляється категорія...
  - а) існування;
  - б) людини;
  - в) буття;
  - г) сутність.
2. Виникнення, знищення, збільшення, зменшення, перетворення та переміщення є видами...
  - а) простору;
  - б) спокою;
  - в) руху;
  - г) матерії.

Текст: Гегель Г.В.Ф. Наука логіки.

1. Якість, кількість і міра є шаблями...
  - а) екзистувального;

- б) живого загалом;
- в) людини;
- г) буття.

2. «Вона є істиною в особі і для себе, абсолютною єдністю поняття та об'єктивності, трищаблевим процесом». Йде мова про...

- а) ідею;
- б) думку;
- в) тезу;
- г) логіку.

Текст: Кант І. Критика чистого розуму.

1. Пізнання кожного, принаймні людського, розсудку є пізнанням дискурсивним через...

- а) мислення;
- б) поняття;
- в) судження;
- г) категорії.

2. Першим укладачем таблиці філософських категорій є...

- а) Рассел Б.;
- б) Гегель Г.В.Ф.;
- в) Кант І.;
- г) Аристотель.

Тема 4. Етапи історичного розвитку філософії.

1. Історія філософії як процес.
2. Основоположні ідеї філософії другої половини ХХ – початку ХХІ століття.
3. Філософська думка в Україні: минуле та сучасність.

Література:

1. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 2, 3, 4. – С. 24 – 134.
2. Кохановский В.П. Философия: Учеб. пособ. – 6-е изд., перераб. и доп. – Ростов н/Д: «Феникс», 2003. – Розділ II. – § 1-3. – С. 27 – 89.
3. Ярошевец В.І. Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму. Підручник. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 263 с.
4. Історія філософії. Словник / За ред. В.І. Ярошовця. – К.: Знання України, 2006. – 1200 с.
5. Пашук А.І. Нариси з історії філософії середніх віків: підруч. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 712 с.
6. Философия: учеб. для вузов / под общ. ред. В.В. Миронова. – М.: Норма, 2008. – Часть 1 - С. 23 – 341.
7. Райда К. Ю. Екзистенціальна філософія. Традиція і перспективи. – К. : Парапан, 2009. – 328 с.
8. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: Підручник. – Львів, 2009. – С. 213 – 257.
9. Горський В.С., Кислюк К.В. Історія української філософії: підручник. – К.: Либідь, 2004. – 488 с.
10. Бондар С. В., Вдовиченко Г. В., Кривда Н. Ю., Литвинов В. Д., Лісовий В. С. Історія української філософії: підручник. – К. : Академвидав, 2008. – 624 с.
11. Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи . – К.: Майстерня Білецьких, 2007. – 256 с.
12. Татаркевич В. Історія філософії: В 3-х т. / Пер. з пол. – Львів: Свічадо, 1999.
13. Історія філософії // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 257 – 259.

Завдання для самостійної роботи:

а) питання для обговорення:

1. Як трактується «дао» у філософії конфуціанства і даосизму.
2. Визначте основні ідеї філософії Стародавньої Греції.
3. Розкрийте своєрідність раціональної спрямованості філософії Нового часу.
4. В чому полягають особливості філософії екзистенціалізму.
5. Покажіть характерні риси постмодерністського спрямування філософії.
6. Як проявляється «кордоцентричність» української філософії.

б) тексти для читання:

1. Сковорода Г. Кольцо. Дружеский розговор о душевном мире. // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 124 – 131.
2. Ніцше Ф. Генеалогія моралі // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 132 – 140.
3. Левінас Е. Чи є онтологія фундаментальною? // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 141 – 149.

в) тести для самоконтролю:

Текст: Сковорода Г. Кольцо. Дружеский розговор о душевном мире.

1. «С удовольствием дивлюся, коль сладок труждающемуся труд, если он природный. С коликим веселієм гонит // зайца борзая собака! Кой восторг, как только дан сигнал к ловле! Сколько услаждается трудом пчела в собираніи меда! За мед ея умерщвляють, но она трудиться не престанет, поколь жива. Сладок ей, как мед, и слаже сота труд. К нему она родилась. О Боже мой! Коль сладкій самый горкій труд с тобою». Йде мова про...

а) макросвіт;

б) зовнішню і внутрішню натуру;

в) символічний світ;

г) ідею «сродної праці».

2. Вспомните сказанное мною слово сіе: «Чемь кто согласнее с Богом, тем, мирне и щасливее». Сіе-то значит...

- а) жить в натуре;*
- б) жить по натуре;*
- в) жить багато;*
- г) жить идеально.*

Текст: Ніцше Ф. Генеалогія моралі.

1. Розум як першу умову свого існування цінує людина...

- а) сучасна;*
- б) шляхетна;*
- в) давньогрецька;*
- г) ressentiment.*

2. Появу вільнодумства спричинила...

- а) церква;*
- б) війна;*
- в) філософія;*
- г) наука.*

Текст: Левінас Е. Чи є онтологія фундаментальною?

1. На думку Левінаса Е. взаємини з іншими не є...

- а) епістемологією;*
- б) аксіологією;*
- в) гносеологією;*
- г) онтологією.*

2. Розуміти якусь особу – це вже...

- а) визнавати її;*
- б) зважати на те, що вона є;*
- в) говорити з нею;*
- г) кохати її.*

Тема 5. Світогляд, його структура та роль у житті людини.

1. Поняття та структура світогляду.
2. Системний характер світогляду.
3. Історичні типи світогляду.

Література:

1. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 1. – С. 11 – 15.
2. Шинкарук В.І. Вибрані твори: у 3-х т. – К.: Український Центр духовної культури, 2004. – Т. 3, Ч 1. – С. 148 – 163.
3. Філософія: підручник / за ред. О.П. Сидоренка. – К.: Знання, 2008. – Тема 1. – С. 20 – 31.
4. Бойченко І.В. Філософія історії: Підруч. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – Розділ 1. – § 1.2 – 1.4.3. – С. 17 – 85.
5. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підруч. – К.: Академвидав, 2009. – С. 9 – 15.
6. Введение в философию: Учеб. пособие для вузов / Авт. колл.: Фролов И. Т. и др. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Республика, 2003. – С. 7 – 12.
7. Світогляд // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 569 – 570.

Завдання для самостійної роботи:

а) питання для обговорення:

1. Проаналізуйте співвідношення понять «світовідчуття», «світосприйняття», «світорозуміння» із розумінням історичних типів світогляду.
2. Визначте співвідношення понять «міфологія» та «міфологічний світогляд».
3. Розкрийте особливості переходу від міфологічного до релігійного світогляду.
4. Назвіть риси релігійного світогляду.
5. Як трактується свобода і необхідність у релігійному світогляді.

6. В чому проявляється специфіка взаємозв'язку наукового і філософського світоглядів.

б) тексти для читання:

1. Дильтей В. Типи світогляду і виявлення їх у метафізичних системах // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 150 – 162.
2. Шинкарук В. Світогляд і філософія // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 163 – 173.
3. Кассирер Е. Дослідження людини. Вступ до філософії культури // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 174 – 186.

в) тести для самоконтролю:

Текст: *Дильтей В. Типи світогляду і виявлення їх у метафізичних системах.*

1. «Його основою є картина світу, ідеалом – вище благо та головні принципи життя, в ньому структурно пов'язані відношення людини до світу». Йде мова про...

- а) буття;
- б) життя;
- в) суспільство;
- г) світогляд.

2. Серед типів світогляду в метафізиці виокремлюють...

- а) натуралізм;
- б) ідеалізм свободи;
- в) об'єктивний ідеалізм;
- г) суб'єктивний ідеалізм.

Текст: Шинкарук В. Світогляд і філософія.

1. Вузловими категоріями світогляду як форми суспільної самосвідомості людини є...

- а) «людина» і «суспільство»;*
- б) «людина» і «природа»;*
- в) «людина» і «світ»;*
- г) «людина» і «Всесвіт».*

2. Специфіка світогляду виражається у наступних функціях...

- а) він є способом матеріально-практичного освоєння світу;*
- б) він є способом духовного світоперетворення;*
- в) він є формою суспільної самосвідомості людини;*
- г) він є способом духовно-практичного освоєння світу.*

Текст: Кассирер Е. Дослідження людини.

1. Згідно автора, міф не є системою догматичного віровчення. Його зміст більше полягає в...

- а) діях;*
- б) образах;*
- в) уявленнях;*
- г) абстрактних символах.*

2. Як символічне втілення вищих моральних ідеалів Кассирер Е. розглядає...

- а) релігію;*
- б) міфологію;*
- в) магію;*
- г) філософію.*

Тема 6. Філософія буття.

1. Поняття онтології.
2. Філософське вчення про матерію.
3. Екзистенціальний вимір буття.

Література:

1. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 5. – С. 135 – 142., Тема 7. – С. 156 – 165.
2. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: Підручник. – Львів, 2009. – С. 257 – 277.
3. Философия: учеб. для вузов / под общ. ред. В.В. Миронова. – М.: Норма, 2008. – Раздел IV, гл. 1. – С. 435-459, гл. 2. – С. 460 – 520.
4. Гусев В.І. Вступ до метафізики: Навч. посіб. – К.: Либідь, 2004. – 488 с.
5. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підруч. – К.: Академвидав, 2009. – С. 253 – 270.
6. Філософія: Підруч. / Бичко І.В., Бойченко І.В., Табачковський В.Г. та ін.. – 2-ге вид., стереотип. – К.: Либідь, 2002. – Тема 3. – С. 50 – 61.
7. Введение в философию: Учеб. пособие для вузов / Авт. колл.: Фролов И. Т. и др. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Республика, 2003. – С. 339 – 396.
8. Кохановский В.П. Философия: Учеб. пособ. – 6-е изд., перераб. и доп. – Ростов н/Д: «Феникс», 2003. – Розділ III. – § 1 – 5. – С. 90 – 129., Розділ IV. – § 1 – 6. – С. 130 – 189.
9. Буття // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 68 – 69.
10. Екзистенція // Там же. – С. 187.
11. Матерія // Там же. – С. 366 – 367.
12. Онтологія // Там же. – С. 449 – 451.
13. Субстанція // Там же. – С. 614 – 615.

Завдання для самостійної роботи:

а) питання для обговорення:

1. Визначте співвідношення понять «буття-небуття», «буття-реальність», «буття-сущє», «сущє-ніщо».
2. Проаналізуйте зміст поняття «субстанція».
3. Розкрийте специфіку філософського розуміння матерії.

4. В чому полягає проблема єдності матерії, руху, простору і часу.
5. Визначте співвідношення руху і розвитку.
6. Проаналізуйте особливості екзистенціального тлумачення «свободи».

б) тексти для читання:

1. Ленін В. Матеріалізм і емпіріокритицизм // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 187 – 193.
2. Шеллінг Ф. Про відношення реального та ідеального в природі // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 194 – 205.
3. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – це гуманізм // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 206 – 216.

в) тести для самоконтролю:

Текст: Ленін В. Матеріалізм і емпіріокритицизм.

1. Філософська категорія для означення об'єктивної реальності, що дана людині у відчуттях, а також ними копійована, фотографована, відображувана й існуюча незалежно від них – це...

а) уява;

б) матерія;

в) мораль;

г) правда.

2. Висловом «лінія Платона» у філософії окреслюють різноманіття поглядів...

а) матеріалізму;

б) ідеалізму;

в) емпіризму;

г) панпсихізму.

Текст: Шеллінг Ф. Про відношення реального та ідеального в природі.

1. «Він всюди становить лише окружність і ніде не є центром, є лише формою речей поза зв'язком, йому притаманна одночасність». Йде мова про...

- a) рух;
- б) важкість;
- в) час;
- г) простір.

2. «Він ліквідує одноосібність речей і покладає внутрішню єдність, заперечує неістотність простору, він сам привносить дещо неістотне, а саме послідовність речей». Йде мова про...

- a) рух;
- б) важкість;
- в) час;
- г) простір.

Текст: Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – це гуманізм.

1. Вихідним пунктом екзистенціалізму постає ...

- a) алогічність світу;
- б) моральний припис;
- в) гуманістичний фаталізм;
- г) суб'єктивність індивіда.

2. Основними постулатами екзистенціалізму є...

- a) людина приречена бути вільною;
- б) людина – це свобода;
- в) людина відповідає за все, що робить;
- г) все вище зазначене.

Тема 7. Філософське розуміння природи.

1. Поняття природи.
2. Біосфера і ноосфера.
3. Екологічна криза та шляхи її подолання.

Література:

1. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 12 – С. 224 – 258.
2. Афанасенко В. С., Горлач М. І., Данильян О. Г., Дзьобань О. П., Квіткін П.В. Соціальна філософія: підруч. для вищ. шк. – Х.: Прапор, 2007. – Розд. 3, гл. III. – С. 425 – 443, гл. V. – С. 464 – 473.
3. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посіб. / В.П. Андрущенко, Г.І. Волинка, Н.Г. Мозгова та ін. за ред. Г.І. Волинки. – К.: Каравела, 2009. – Тема 6 – С. 148 – 169.
4. Максюта М.Є. Філософія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Урожай, 2008. – С. 414 – 430.
5. Арутюнов В.Х., Свінцицький В.М. Філософія глобальних проблем сучасності: навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2008. – 176 с.
6. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручник для вищ. навч. закл. / В.П. Андрущенко, Л.В. Губерський, М.І. Михальченко. – Вид. 3-тє, випр. та допов. – К.: «Генеза», 2006. Розд. 3, § 1, С. 351 – 371.
7. Воронкова В.Г. Філософія глобалізації: соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри: монографія. – Запоріжжя.: ЗДІА, 2010. – 272 с.
8. Діденко В.Ф. Філософія: ескізи для самопідготовки: Навчальний посібник. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. – Тема 11. – С. 143 – 152.
9. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підруч. – К.: Академвидав, 2009. – С. 15 – 20.
10. Введение в философию: Учеб. пособие для вузов / Авт. колл.: Фролов И. Т. и др. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Республика, 2003. – Разд. 2., гл. 3., С. 391 – 405.
11. Природа // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 520 – 521.

12. Біосфера і ноосфера // Там же. – С. 57, С. 433.
13. Глобальные проблемы современности // Всемирная энциклопедия: Философия XX век / Главн. науч. ред. и сост. А.А. Грицанов. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, Современный літератор, 2002. – С. 242 – 243.
14. Толстоухов А.В., Хилько М.І. Екобезпечний розвиток: пошук стратегем. – К., 2001.

Завдання для самостійної роботи:

а) питання для обговорення:

1. Проаналізуйте роль природного середовища у виникненні і розвитку суспільства.
2. Дайте визначення поняття «географічне середовище».
3. Охарактеризуйте зміст поняття «екологія».
4. Розкрийте зміст і співвідношення понять «глобалізація» і «глобалізм», «біосфера» і «ноосфера».
5. Окресліть коло глобальних проблем сучасності та можливі шляхи їх розв'язання.

б) тексти для читання:

1. Вернадський В. Декілька слів про ноосферу // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 217 – 225.
2. Медоуз Д. Межі зростання // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 239 – 249.
3. Печчеї А. Людські якості // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 226 – 238.

в) тести для самоконтролю:

Текст: Вернадський В. Декілька слів про ноосферу.

1. Людство, як жива речовина, нерозривно пов'язане з матеріально-енергетичними процесами певної геологічної оболонки Землі – з її...

- а) біосферою;*
- б) гідросферою;*
- в) ноосферою;*
- г) літосферою.*

2. Перебудова біосфери в інтересах людства, що вільно мислить, як єдиного цілого – це...

- а) ноосфера;*
- б) біосфера;*
- в) геосфера;*
- г) атмосфера.*

Текст: Медоуз Д. Межі зростання.

1. На думку Медоуза Д., збільшення населення Землі призведе до наступних наслідків...

- а) падіння виробництва продуктів харчування;*
- б) сильного виснаження ресурсів;*
- в) забруднення навколишнього середовища, внаслідок темпів смертності;*
- г) все вище зазначене.*

2. Зазначте, основні сфери діяльності людства, які слід обмежити задля його подальшого існування...

- а) накопичення капіталу;*
- б) урбанізація;*
- в) технологізація;*
- г) зростання населення.*

Текст: Печчеї А. Людські якості.

1. Для подальшого розвитку людства, автором запропоновані наступні стратегічні цілі...

- а) врахування, вивчення «зовнішніх» та «внутрішніх» меж розвитку людини;*
- б) модернізація середовища проживання та удосконалення (оптимізація, трансформація) виробничої системи;*
- в) врахування культурної спадщини та формування світового співтовариства;*
- г) все вище зазначене.*

2. Основною метою для подальшого розвитку людства в процесі поглиблення глобалізаційних конфліктів є...

- а) дії щодо збільшення влади людини над природою;*
- б) спроба виробити відповідь детермінації поведінки кожної людини;*
- в) пропозиції конкретних рішень, програма дій;*
- г) виробити програму подальшого розвитку людства.*

Тема 8. Основні виміри буття людини.

1. Людина як природно-соціальна істота.
2. Свобода і відповідальність.
3. Смисложиттєві виміри буття людини.

Література:

1. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 15. – С. 304 – 326.
2. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посіб. / В.П. Андрущенко, Г.І. Волинка, Н.Г. Мозгова та ін. за ред. Г.І. Волинки. – К.: Каравела, 2009. – Тема 8 – С. 198 – 237.
3. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: Підручник. – Львів, 2009. – С. 300 – 329.

4. Афанасенко В. С., Горлач М. І., Данильян О. Г., Дзьобань О. П., Квіткін П.В. Соціальна філософія: підруч. для вищ. шк. – Х.: Прапор, 2007. – Розд. 3, гл. І. – С. 388 – 408, гл. ІІ. – С. 409 – 424, гл. VI. – С. 474 – 494.
5. Таран В.О., Зотов В.М., Резанова Н.О. Соціальна філософія: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – Розд. 6. – С. 161 – 186, Розд. 7. – С. 186 – 221.
6. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж: Навчальний посібник 2-ге вид. перероб. та доп. – К.: КНТ. Центр навчальної літератури, 2006. – 296 с.
7. Данильян О.Г. Філософія: учебник / О.Г. Данильян, В.М. Тараненко. – М.: ЭКСМО, 2009. – Раздел 12. – С. 341 – 364, Раздел 13. – С. 365 – 384.
8. Спиркин А.Г. Философия: учебник 2-е изд. – М.: Гардарики, 2009. – С. 308 – 337.
9. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручник для вищ. навч. закл. / В.П. Андрущенко, Л.В. Губерський, М.І. Михальченко. – Вид. 3 – те, випр. та допов. – К.: «Гене́за», 2006. Розд. 3, § 4,5, С. 410 – 455.
10. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – Т. 11. – С. 295 – 298, Т. 14. – С. 332 – 342, Т.16. – С. 358 – 368, С. 458 – 466.
11. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. Курс лекцій. – 2-ге вид., випр. І доп. – К.: «Гене́за», 1996., Розд. 3, § 2, С. 199 – 220.
12. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підруч. – К.: Академвидав, 2009. – С. 342 – 367.
13. Філософія: світ людини. Курс лекцій: Навч. посібн. / В.Г. Табачковський, М.О. Булатов, М.В. Хамітов та ін. – К., 2004. – 428 с.
14. Егоров В.С. Философия открытого мира. – М.: Московский психолого – социальный институт; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2002., (Серия «Библиотека студента»). – С.117 – 174.
15. Головка Б.А. Філософська антропологія. – К., 1997. – 239 с.

16. Людина // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 350.
17. Смысл жизни // Новая философская энциклопедия: в 4-х т. / Ин-т философии РАН; Научно-ред. совет: предс. В.С. Степин, заместители предс.: А.А. Гусейнов, Г.Ю. Семигин, уч. секр. А.П. Огурцов. – М.: Мысль, 2001. – С. 578.

Завдання для самостійної роботи:

а) питання для обговорення:

1. В чому полягає специфіка людського буття.
2. Розкрийте співвідношення понять «людина», «індивід», «індивідуальність» та «особистість».
3. Назвіть основні світоглядні парадигми феномену людини.
4. Покажіть як співвідносяться поняття «воля», «сила волі» і «свавілля».
5. Визначте місце понять «життя» і «смерть» в духовному досвіді людства.
6. Окресліть філософський вимір поняття «щастя».

б) тексти для читання:

1. Шелер М. Місце людини в космосі // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 261 – 269.
2. Фюрбах Л. Фрагменти до характеристики моєї філософської біографії // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 250 – 260.
3. Фромм Е. Анатомія людської деструктивності // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 270 – 279.

в) тести для самоконтролю:

Текст: Шелер М. Місце людини в космосі.

1. Зазначте, основне завдання філософської антропології...

а) дослідити людину;

- б) виокремити людину зі світу природи;*
- в) визнати людину найдосконалішою істотою;*
- г) правильно вказати яким чином зі структури людського буття формуються звершення та справи людини.*

2. Сутність людини, за Шелером М. полягає у...

- а) здатності перевершувати світ і саму себе;*
- б) приналежності до світу природи;*
- в) наявності психіки;*
- г) залученні до життєвої дійсності.*

Текст: Фюрбах Л. Фрагменти до характеристики моєї філософської біографії.

1. Справжні якості людини виявляються в...

- а) духовній сфері;*
- б) релігійних віруваннях;*
- в) практичній діяльності;*
- г) мисленні.*

2. Істинний смисл філософії полягає у...

- а) творенні теоретичних концепцій;*
- б) з'ясуванні першопричин суцього;*
- в) творенні людини;*
- г) підпорядкуванні людиною сил природи.*

Текст: Фромм Е. Анатомія людської деструктивності.

1. Основними формами та особистісними типами зляканої агресії є...

- а) некрофілія;*
- б) психологізм;*
- в) мозахізм;*
- г) садизм.*

2. Принцип, що застосовує автор при поясненні людських пристрастей – це...

- а) фізіологічний принцип;*

- б) соціобіологічний принцип історизму;
- в) принцип людської поведінки;
- г) принцип людських переживань.

Тема 9. Філософське вчення про свідомість.

1. Походження та поняття свідомості.
2. Структура свідомості.
3. Основні функції свідомості.

Література:

1. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 6. – С. 143 – 155.
2. Данильян О.Г. Философия: учебник / О.Г. Данильян, В.М. Тараненко. – М.: ЭКСМО, 2009. – Раздел 6. – С. 184 – 211.
3. Философия: учеб. для вузов / под общ. ред. В.В. Миронова. – М.: Норма, 2008. – Раздел IV, гл. 3. – С. 521 – 554.
4. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підруч. – К.: Академвидав, 2009. – С. 286 – 303.
5. Філософія: Підруч. / Бичко І.В., Бойченко І.В., Табачковський В.Г. та ін.. – 2-ге вид., стереотип. – К.: Либідь, 2002. – Тема 3. – С. 50 – 61.
6. Егоров В.С. Философия открытого мира. – М.: Московский психолого – социальный институт; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2002, (Серия «Библиотека студента»). – С. 175 – 199.
7. Свідомість // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 567.
8. Психіка // Там же. – С. 533.
9. Лой А.Н. Сознание как предмет теории познания. – К., 1998.

Завдання для самостійної роботи:

а) питання для обговорення:

1. Поясніть відмінність між психологічним і філософським розумінням феномену свідомості.
2. Назвіть основні філософські концепції свідомості.
3. Розгляньте структуру свідомості.
4. Розкрийте рефлексивний характер свідомості.
5. Визначте співвідношення понять «інтуїція» і «осаяння».
6. Дайте характеристику основних функцій свідомості.

б) тексти для читання:

1. Ільєнков Е. Діалектика ідеального // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 303 – 309.
2. Фройд З. Я та Воно // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 293 – 302.
3. Гуссерль Е. Ідеї до чистої феноменології та феноменологічної філософії // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 280 – 292.

в) тести для самоконтролю:

Текст: Ільєнков Е. Діалектика ідеального.

1. На думку Ільєнкова Е. «ідеальне» існує тільки в...
  - а) процесі суспільного виробництва;
  - б) сукупності реальних людей;
  - в) науковому поясненні фактів;
  - г) сукупності усіх суспільних відносин.
2. «Ідеальність» визначається автором як...
  - а) реалізація ідеї в речі;
  - б) існування речі обумовлене віддзеркаленням в ній ідеї;

- в) характеристика речовинної природи, яка обумовлена суспільно-людською життєдіяльністю;*
- г) продукт свідомості, свідомої волі.*

Текст: Фройд З. Я та Воно.

1. Структура Несвідомого (Воно) складається з наступних елементів...

- а) витіснене несвідоме;*
- б) розсудливість;*
- в) потенційне несвідоме;*
- г) латентне несвідоме.*

2. Зазначте, сутнісні характеристики «Я»...

- а) задоволення;*
- б) розсудливість;*
- в) розум;*
- г) душевність.*

Текст: Гуссерль Е. Ідеї до чистої феноменології та феноменологічної філософії.

1. Чиста, або трансцендентальна, феноменологія отримує своє обґрунтування як наука про...

- а) факти;*
- б) сутності;*
- в) феномени;*
- г) явища.*

2. Іntenціональність у феноменології трактується як...

- а) властивість бути «свідомістю чого-небудь»;*
- б) споглядання;*
- в) переживання;*
- г) єдність чуттєвого і раціонального пізнання дійсності.*

Тема 10. Гносеологія та епістемологія.

1. Дискурсивний та інтуїтивний характер пізнання.
2. Структура пізнавального процесу.
3. Істина та її критерії.

Література:

1. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 8, 9. – С. 174 – 198.
2. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посіб. / В.П. Андрущенко, Г.І. Волинка, Н.Г. Мозгова та ін. за ред. Г.І. Волинка. – К.: Каравела, 2009. – Тема 4 – С. 101 – 133.
3. Філософія: підручник / за ред. О.П. Сидоренка. – К.: Знання, 2008. – Тема 13. – С. 464 – 474, Тема 14. – С.474 – 490.
4. Спиркин А.Г. Философия: учебник 2-е изд. – М.: Гардарики, 2009. – С. 385 – 474.
5. Микешина Л.А. Философия науки: Современная эпистемология. Научное знание в динамике культуры. Методология научного исследования: учеб. пособие. – М.: Прогресс-Традиция: МПСИ: Флинта, 2005. – Часть 1, главы 1, 2, 3, 4. – С. 10 – 164.
6. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підруч. – К.: Академвидав, 2009. – С. 304 – 330.
7. Філософія: Підруч. / Бичко І.В., Бойченко І.В., Табачковський В.Г. та ін.. – К.: Либідь, 2001. – Тема 10, С. 162 – 172.
8. Діденко В.Ф. Філософія: ескізи для самопідготовки: Навчальний посібник. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. – Тема 7. – С. 91 – 109.
9. Введение в философию: Учеб. пособие для вузов / Авт. колл.: Фролов И. Т. и др. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Республика, 2003. – Разд. 2, гл.6., С. 452 – 472.

10. Епістемологія // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 201 – 202.
11. Істина // Там же. – С. 252 – 253.

Завдання для самостійної роботи:

а) питання для обговорення:

1. Проаналізуйте проблему суб'єкт-об'єктного відношення у теорії пізнання.
2. Розкрийте зміст поняття «знання».
3. Дайте характеристику різновидам чуттєвого пізнання.
4. Розкрийте єдність чуттєвого і раціонального у пізнавальному процесі.
5. Визначте зміст поняття «епістемологія».
6. Проаналізуйте особливості взаємозв'язку абсолютної, відносної і конкретної істин.
7. Доведіть, що практика є основою, ціллю пізнання та критерієм істини.

б) тексти для читання:

1. Копнін П. Гносеологічні та логічні основи науки // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 334 – 343.
2. Кант І. Критика чистого розуму. Вступ // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 311 – 320.
3. Рассел Б. Людське пізнання. Його сфера та межі // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 321 – 333.

в) тести для самоконтролю:

Текст: Копнін П. Гносеологічні та логічні основи науки.

1. Протилежність абсолютної та відносної істини розкривається через співвідношення...

а) істини і помилки;

- б) істини і хиби;*
- в) ступеня повноти і глибини пізнання об'єкту;*
- г) все вище зазначене.*

2. «Істина» за автором визначається як...

- а) стан мислення в пізнанні об'єктивної дійсності;*
- б) самоочевидність об'єктивної дійсності, яка розкривається у процесі пізнання і не потребує доведень;*
- в) даність у чистому вигляді, яка є вільною від моментів не істини, тобто помилки;*
- г) процес руху мислення об'єктивно правильного віддзеркалення дійсності.*

Текст: Кант І. Критика чистого розуму. Вступ.

1. Згідно з Кантом І. існує два стовбури людського пізнання...

- а) чуттєвість і розсудок;*
- б) чуттєвість і розум;*
- в) чуттєвість і апріорні уявлення;*
- г) чуттєвість і апостеріорні знання.*

2. В усіх теоретичних науках розуму містяться апріорні синтетичні судження як...

- а) суперечності;*
- б) знання;*
- в) припущення;*
- г) принципи.*

Текст: Рассел Б. Людське пізнання. Його сфера та межі.

1. Зазначте, які терміни у праці детально описані...

- а) факт;*
- б) віра;*
- в) істина;*
- г) пізнання.*

2. Пізнання автором визначається як...

а) високе правдоподібне сприйняття;

б) процес сприйняття фактичних даних;

в) вищий ступінь очевидності, який полягає у фактах сприйняття і у неспростовності доказів;

г) розкриття самоочевидності дійсності.

Тема 11. Методологія як організація пізнання.

1. Поняття методології.

2. Співвідношення філософської та загальнонаукової методології.

3. Основні форми наукового пізнання.

Література:

1. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 10. – С. 199 – 208.
2. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посіб. / В.П. Андрущенко, Г.І. Волинка, Н.Г. Мозгова та ін. за ред. Г.І. Волинки. – К.: Каравела, 2009. – Тема 7 – С. 170 – 179.
3. Філософія: підручник / за ред. О.П. Сидоренка. – К.: Знання, 2008. – Тема 15. – С. 491-508.
4. Добронравова І.С., Білоус Т.М., Комар О.В. Новітня філософія науки: підручник для студ. філос. ф-тів і аспірантів. – К.: Логос, 2009. – 244 с.
5. Микешина Л.А. Философия науки: Современная эпистемология. Научное знание в динамике культуры. Методология научного исследования: учеб. пособие. – М.: Прогресс-Традиция: МПСИ: Флинта, 2005. – Часть 3, главы 7, 8, 9, 10, 11. – С. 223 – 391.
6. Философия: учеб. для вузов / под общ. ред. В.В. Миронова. – М.: Норма, 2008. – Раздел V, гл. 2. – С. 589 – 31.
7. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – Т. 10. – С. 274 – 283, – Т. 12. – С. 316 – 321.

8. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підруч. – К.: Академвидав, 2009. – С. 27 – 31.
9. Діденко В.Ф. Філософія: ескізи для самопідготовки: Навчальний посібник. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. – Тема 9. – С. 110 – 121.
- 10.Добронравова І.С., Сидоренко Л.І. Філософія та методологія науки: підруч. для студ. вищ. навч. закл. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. – 223 с.
- 11.Методологія, методологія науки // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 374 – 376.
- 12.Істина // Там же. – С. 252 – 253.
- 13.Метод, методика, методологія // Новая философская энциклопедия: в 4-х т. / Ин-т философии РАН; Научно-ред. совет: предс. В.С. Степин, заместители предс.: А.А. Гусейнов, Г.Ю. Семигин, уч. секр. А.П. Огурцов. – М.: Мысль, 2001. – Т.ІІ. – С. 551 – 555.

Завдання для самостійної роботи:

а) питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте зміст поняття «методологія».
2. Вкажіть на місце синергетики у системі філософських методів.
3. Дайте характеристику поняття «парадигма».
4. Розкрийте специфіку конкретно-наукових методів.
5. Проаналізуйте основні форми наукового пізнання.
6. Охарактеризуйте сутність і структуру наукової теорії.

б) тексти для читання:

1. Феєрабенд П. Аналітичний покажчик // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 365 – 376.
2. Кун Т. Структура наукових революцій // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 354 – 364.

3. Пригожин І.Р. Порядок із хаосу: новий діалог «людини з природою» // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 344 – 353.

в) тести для самоконтролю:

Текст: Феєрабенд П. Аналітичний показчик.

1. Автор визначає науку наступним чином...

- а) одна з багатьох соціокультурних практик, яка є ірраціональною поруч з міфами, магією, релігією;
- б) методологічне усвідомлення процесів формування та конструювання знання, яке спирається на загальнонаукові та спеціальнонаукові методи;
- в) галузь суспільно-історичної діяльності;
- г) соціально значуща сфера людської діяльності, яка спрямована на виробництво і систематизацію об'єктивного світу.

2. Наука як одна з багатьох форм мислення набагато ближча до...

- а) магії;
- б) міфу;
- в) релігії;
- г) філософії.

Текст: Томас Кун. Структура наукових революцій.

1. Термін «парадигма» в концепції Куна Т. визначається як...

- а) форма вірогідних наукових знань, що дає цілісне систематизоване уявлення про сутності об'єкту;
- б) модель постановки і вирішення проблеми, яка прийнята науковим співтовариством і забезпечує існування наукової традиції;
- в) положення і твердження, істинність якого не потребує доведень;
- г) вихідне твердження наукової теорії, яка приймається за істину без доведень.

2. Термін «парадигма» тісно пов'язаний з поняттям...

- а) закону;

- б) теорії;
- в) нормальної науки;
- г) наукової революції.

Текст: Пригожин І. Порядок із хаосу: новий діалог «людини з природою».

1. Дослідження сучасної науки за Пригожиним І. орієнтовані на...
  - а) субстанцію;
  - б) відношення;
  - в) зв'язок;
  - г) час.
2. «Вона є тим механізмом, який створює порядок із хаосу». Йде мова про...
  - а) вірогідність;
  - б) необоротність;
  - в) матерію;
  - г) флуктацію.

Тема 12. Мова як предмет лінгвістичної філософії.

1. Поняття мови і мовлення.
2. Співвідношення природних і штучних мов.
3. Мова як засіб комунікації.

Література:

1. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 3. – С. 113 – 121.
2. Бацевич Ф.С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень: підручник. – К.: Академія, 2008. – 240 с.
3. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – Т. 17. – С. 370 – 372.
4. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підруч. – К.: Академвидав, 2009. – С. 253 – 270.

5. Бацевич Ф.С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень: підручник. – К.: Академія, 2008. – 240 с.
6. Діденко В.Ф. Філософія: ескізи для самопідготовки: Навчальний посібник. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. – Тема 12. – С. 153 – 164.
7. Егоров В.С. Философия открытого мира. – М.: Московский психолого – социальный институт; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2002., (Серия «Библиотека студента»). – С. 183 – 188.
8. Мова // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 389.
9. Мова науки // Там же. – С. 389 – 90.
10. Комунікація // Там же. – С. 291.

Завдання для самостійної роботи:

а) питання для обговорення:

1. Визначте поняття «символ», «знак», «слово».
2. Співставте поняття повідомлення та інформація.
3. Назвіть основні функції мови.
4. Розкрийте сутність понять синтаксис і семантика.
5. Що таке комунікативний процес.
6. Вкажіть на соціальний зміст мови.

б) тексти для читання:

1. Гадамер Г.-Г. Мова як горизонт герменевтичної онтології // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 377 – 390.
2. Потебня О. Думка і мова // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 391 – 402.

3. Вітгенштайн Л. Логіко-філософський трактат // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 403 – 413.

в) тести для самоконтролю:

Текст: Гадамер Г.-Г. Мова як горизонт герменевтичної онтології.

1. Мова набуває власного справжнього буття лише у...

- а) світі;
- б) дискурсі;
- в) розмові;
- г) спілкуванні.

2. На думку Гадамера Г.-Г. той, хто має мову, «має»...

- а) буття-в-собі;
- б) світ у собі;
- в) тут-буття;
- г) світ.

Текст: Потебня О. Думка і мова.

1. Мова є необхідною умовою формування...

- а) свідомості;
- б) духу;
- в) думки;
- г) слова.

2. Мова є посередником між індивідом і...

- а) світом;
- б) суспільством;
- в) людством;
- г) природою.

Текст: Вітгенштайн Л. Логіко-філософський трактат.

1. Автор зазначає, що сукупність речень є мовою. Тож, речення є...

- а) образом дійсності;

- б) моделлю дійсності;*
- в) описом стану речей;*
- г) все вище зазначене.*

2. Смысл іменування або «референції» мови полягає у...

- а) формі виразу;*
- б) значенні;*
- в) проголошенні;*
- г) безпосередньому спілкуванні через вербалізацію мови.*

Тема 13. Сутність та особливості історичного процесу.

1. Специфіка філософського осмислення історичного процесу.
2. Періодизація історії та її критерії.
3. Розуміння свободи історичного вибору.

Література:

1. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 13. – С. 258 – 279.
2. Афанасенко В.С., Горлач М.І., Данильян О.Г., Дзьобань О.П., Квіткін П.В. Соціальна філософія: підруч. для вищ. шк. – Х.: Прапор, 2007. – Розд. 4. – С. 536 – 685.
3. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посіб. / В.П. Андрущенко, Г.І. Волинка, Н.Г. Мозгова та ін. за ред. Г.І. Волинки. – К.: Каравела, 2009. – Тема 9 – С. 238 – 267.
4. Філософія: підручник / за ред. О.П. Сидоренка. – К.: Знання, 2008. – Тема 20. – С. 634 – 647.
5. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручник для вищ. навч. зал. / В.П. Андрущенко, Л.В. Губерський, М.І. Михальченко. – Вид. 3-є, випр. та допов. – К.: Генеза, 2006. – Розд. 5, §1. С. 569 – 600.
6. Габрієлян О.А., Кальной І.І., Цветков О.П. Філософія історії: підручник. – Київ.: Академвидав, 2010. – 213 с.

7. Історія // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 255.
8. Свобода // Там же. – С. 570 – 573.
9. Філософія історії // Там же. – С. 677 – 678.
10. Рушійні сили історії // Там же. – С. 559 – 560.
11. Асмус В.Ф. Диалектика необходимости и свободы в философии истории Гегеля // Вопросы философии. – 1995. – №1. – С. 52 – 69.
12. Бойченко І.В. Філософія історії. Підручник. – К., 2000.
13. Гринин Л.Е. Государство и исторический процесс. Политический срез исторического процесса. – М. – 2007. – 240 с.

Завдання для самостійної роботи:

а) питання для обговорення:

1. Визначте філософський зміст поняття «історія».
2. Окресліть співвідношення історичного і філософського знання.
3. Що таке соціально-історичний простір і час у філософському розумінні.
4. Обґрунтуйте свою позицію щодо ролі особистості в історичному процесі.
5. Проаналізуйте проблему сенсу історії.
6. Порівняйте явища необхідності та випадковості у розвитку історії.
7. Визначте, в чому полягає проблема об'єктивності в історичній науці.

б) тексти для читання:

1. Маркс К. До критики політичної економії. // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 414 – 418.
2. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 432 – 443.
3. Белл Д. Настання постіндустріального суспільства // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 419 – 431.

в) тести для самоконтролю:

Текст: Маркс К. До критики політичної економії.

1. «У суспільному виробництві свого життя люди вступають у певні, необхідні, від їх волі незалежні відносини – виробничі відносини, які відповідають певному ступеню розвитку їх матеріальних продуктивних сил. Сукупність цих виробничих відносин становить...». Йде мова про...

- а) економічну структуру суспільства;
- б) політичну структуру суспільства;
- в) реальний базис;
- г) юридичну надбудову.

2. Передісторія людського суспільства завершується наступною суспільною формацією...

- а) рабовласницькою;
- б) феодальною;
- в) буржуазною;
- г) комуністичною.

Текст: Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій.

1. У світі, що народжується основним джерелом конфліктів є...

- а) ідеологія;
- б) політика;
- в) економіка;
- г) культура.

2. За своєю історією, мовою, культурою, традиціями, релігією не схожі...

- а) культури;
- б) нації;
- в) спільноти;
- г) цивілізації.

Текст: Белл Д. Настання постіндустріального суспільства.

1. Суспільство, що становить сукупність людей і машин, підпорядкованих виробництву благ є...

- а) суспільство війни;*
- б) суспільство достатку;*
- в) індустріальне суспільство;*
- г) постіндустріальне суспільство.*

2. Концепція постіндустріального суспільства стосується переважно змін...

- а) у політичній системі;*
- б) у сфері культури;*
- в) у соціальній структурі;*
- г) у суспільній структурі.*

Тема 14. Соціальна філософія.

1. Поняття суспільного і соціального у філософії. Суспільство і соціум.
2. Рушійні сили та суб'єкти суспільного розвитку.
3. Соціальна структура суспільства.

Література:

1. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 11, 12, 14. – С. 212 – 224, 224 – 258, 279 – 304.
2. Афанасенко В.С., Горлач М.І., Данильян О.Г., Дзьобань О.П., Квіткін П.В. Соціальна філософія: підруч. для вищ. шк. – Х.: Прапор, 2007. – Розд. 2, гл. I, II, III. – С. 240 – 289, Розд.3, гл. IV. – С. 444 – 458, гл. VIII. – С. 510 – 534.
3. Таран В.О., Зотов В.М., Резанова Н.О. Соціальна філософія: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 272 с.
4. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посіб. / В.П. Андрущенко, Г.І. Волинка, Н.Г. Мозгова та ін. за ред. Г.І. Волинка. – К.: Каравела, 2009. – Тема 11 – С. 303 – 346.

5. Артемюк Б. Філософські проблеми суспільного розвитку. – К.:Абрис, 2008. – 176 с.
6. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручник для вищ. навч. зал. / В.П. Андрущенко, Л.В. Губерський, М.І. Михальченко. – Вид. 3-є, випр. та допов. – К.: Генеза, 2006. Розд. 3, § 6. С. 436 – 478.
7. Спосіб життя // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 606.
8. Стани суспільства // Там же – С. 607 – 608.
9. Соціальні верстви // Там же – С. 599 – 600.
10. Соціальне освоєння // Там же – С. 598.
11. Суспільство // Там же – С. 620 – 621.
12. Гидденс Э. Устройство общества. – М.: Академический проект – 2005. – 528 с.
13. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии. – М. – 1991. – 576 с.
14. Шюц А., Лукман Т. Структури життєсвіту. – К.: Український Центр духовної культури, 2004. – 560 с.

Завдання для самостійної роботи:

а) питання для обговорення:

1. Розгляньте співвідношення понять «суспільне» і «соціальне», «суспільство» і «соціум».
2. Співставте поняття «людина», «особа», «індивід», «особистість».
3. Дайте характеристику основних елементів соціальної структури суспільства.
4. Розкрийте сутність понять «соціальна група», «клас», «страти».
5. Визначте філософський зміст поняття «нація».
6. Обґрунтуйте, що є рушійними силами розвитку соціуму.

б) тексти для читання:

1. Сорокін П. Соціальна стратифікація і мобільність. Соціальна і культурна мобільність // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч.

- посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 444 – 456.
2. Ортега-і-Гассет Х. Бунт мас // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 457 – 469.
3. Маркузе Г. Ерос і цивілізація // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 470 – 478.

в) тести для самоконтролю:

Текст: Сорокін П. Соціальна стратифікація і мобільність. Соціальна і культурна мобільність.

1. Всесвіт, що складається з народонаселення Землі є...

- а) фізичний простір;
- б) геометричний простір;
- в) соціальний простір;
- г) духовний простір.

2. Зазначте, основні форми соціальної стратифікації...

- а) висхідна, низхідна;
- б) горизонтальна, вертикальна;
- в) соціальний підйом, соціальний спад;
- г) економічна, політична, професійна.

Текст: Ортега-і-Гассет Х. Бунт мас.

1. «Вона раптом стала видима і влаштувалась на кращих місцях у суспільстві. Раніше, якщо вона існувала, то лишалася непомітною, займала задній план суспільної сцени; тепер вона вийшла наперед аж до рампи, і це вона – головний діяч». Йде мова про...

- а) масу;
- б) меншину;
- в) групу;
- г) юрбу.

2. Суспільство – це динамічна єдність двох чинників...

- а) індивідів і мас;*
- б) індивідів і груп;*
- в) індивідів і натовпу;*
- г) меншин і мас.*

Текст: Маркузе Г. Ерос і цивілізація.

1. В поданій роботі досить ґрунтовно аналізується суспільство...

- а) споживання;*
- б) виробництва;*
- в) достатку;*
- г) благ.*

2. Зазначте, який зміст в суспільстві достатку несе фраза «На захист життя»...

- а) протест проти неоколоніальної війни;*
- б) боротьба за громадянські права;*
- в) відмова носити чистий одяг, здобувати освіту;*
- г) все вище зазначене.*

Тема 15. Духовні основи буття людини та суспільства.

1. Взаємозв'язок духу, душі і духовності.
2. Цінності в житті людини і суспільства.
3. Творчість як основа духовності людини.

Література:

1. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 15, 18, 21. – С. 304 – 326, 367 – 385, 418 – 435.
2. Філософія: підручник / за ред. О.П. Сидоренка. – К.: Знання, 2008. – Тема 16. – С. 510 – 521, Тема 21. – С. 648 – 664.

3. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручник для вищ. навч. зал. / В.П. Андрущенко, Л.В. Губерський, М.І. Михальченко. – Вид. 3-є, випр. та допов. – К.: Генеза, 2006. Розд. 4, §1. – С. 501 – 525.
4. Людина // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 350.
5. Дух // Там же – С. 177 – 178.
6. Духовність // Там же – С. 179.
7. Душа // Там же – С. 179 – 180.
8. Цінність // Там же – С. 707 – 708.
9. Злобіна О., Тихонович В. Суспільна криза і життєві стратегії особистості. – К.: Стилос, 2001. – 238 с.
10. Краус В. Нігілізм сьогодні, або Терплячість світової історії / Перекл. з німецької М. Павлюка. – К.: Основи, 1994 – 124 с.
11. Мід Д.Г. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста / Пер. з англ. та передмова Т. Корпало. – К.: Український Центр духовної культури, 2000. – 416 с.
12. Соловьев В. Оправдание добра: нравственная философия. – М. – 2005. – 370 с.

Завдання для самостійної роботи:

а) питання для обговорення:

1. Обґрунтуйте сутність духовного змісту філософії.
2. Розкрийте співвідношення понять «духовне» і «психічне» у сучасній філософії.
3. Що таке «загальнолюдські цінності» та які є можливості їх існування.
4. Розгляньте роль нігілізму в житті людини.
5. Проаналізуйте джерела творчості в людській життєдіяльності.

б) тексти для читання:

1. Гегель Г.В.Ф. Феноменологія духу // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 480 – 490.
2. Франк С. Душа людини // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 502 – 513.
3. Юркевич П. Серце та його значення у духовному житті людини, згідно з ученням слова Божого // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 491 – 501.

в) тести для самоконтролю:

Текст: Гегель Г.В.Ф. Феноменологія духу.

1. Сутність, яка існує в собі і для себе й водночас реальна в своїх очах як свідомість і сама репрезентується собі є...

- а) духовна сутність;
- б) дух;
- в) духовність;
- г) душа.

2. Сутність, або те, що існує в собі, - те, що вступає у відносини із собою і визначає себе, іншість і буття–для–себе; те, що в цій своїй визначеності, тобто у своєму бутті поза собою лишається в собі; те, що існує в собі і для себе є...

- а) дух;
- б) душа;
- в) духовність;
- г) духовна субстанція.

Текст: Франк С. Душа людини.

1. Таємний світ мрій, пристрастей та афектів належать до сфери...

- а) предметного світу;

- б) розумного;*
- в) душевного життя;*
- г) свідомого.*

2. Одним із видів душевних переживань, з яких складається наше вольове життя є...

- а) гнів;*
- б) інтерес;*
- в) любов;*
- г) пристрасть.*

Текст: Юркевич П. Серце та його значення у духовному житті людини, згідно з ученням слова Божого.

1. Діяльність людського духу має своїм безпосереднім органом у тілі...

- а) голову;*
- б) головний мозок з нервами;*
- в) серце;*
- г) розум.*

2. На думку Юркевича П. людське серце є...

- а) осереддям душевного й духовного життя людини;*
- б) осереддям всіх пізнавальних дій душі;*
- в) осереддям багатоманітних душевних почувань, хвилювань і пристрастей;*
- г) все вище зазначене.*

Тема 16. Філософія економіки.

1. Поняття власності та її форм.
2. Сутність і структура капіталу.
3. Філософські засади бізнес-процесу.

Література:

1. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 16. – С. 326 – 345.
2. Тоффлер Э. Революционное богатство / Элвин Тоффлер, Хейди Тоффлер. – М.: АСТ Москва, 2008. – 569 с.
3. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. – К.: Академвидав, 2008. – С. 190 – 199.
4. Спиркин А.Г. Философия: учебник 2-е изд. – М.: Гардарики, 2009. – С. 538 – 598.
5. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручник для вищ. навч. зал. / В.П. Андрущенко, Л.В. Губерський, М.І. Михальченко. – Вид. 3-є, випр. та допов. – К.: Генеза, 2006. Розд. 3, §2. С. 372 – 391.
6. Глушко Т. П. Філософія економіки у структурі сучасної гуманітарної освіти: монографія. – К.: Науковий світ, 2008. – 212 с.
7. Виробництво суспільне // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 82 – 83.
8. Відносини виробничі // Там же – С. 85.
9. Власність // Там же – С. 95.
10. Економіка // Там же – С. 190.
11. Капіталізм // Там же – С. 268 – 269.
12. Арндт Г. Становище людини. – Львів: «Лібра», 1999. – 257 с.
13. Беккер Г. Стенли Экономический взгляд на жизнь. Нобелевская лекция. // Человеческое поведение: экономический подход. Избранные труды по экономической теории. – М.: ГУВШЭ, 2003 – С. 582 – 614.
14. Булгаков С.Н. Философия хозяйства. – М.: «Наука», 1990. – С. 213 – 261.
15. Дракер П. Посткласическое общество // Новая постиндустриальная волна на Западе. – М.: «Academia», 1999. – С. 67 – 100.
16. Зиммель Г. Философия труда // Зиммель Г. Избранное. В 2-х т. – М.: «Юрист», 1996. – Т. 2. – С. 466 – 485.
17. Иноземцев В.Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы. – М.: Логос, 2000. – 304 с.

18. Мизес фон Л. Человеческая деятельность. Трактат по экономической теории. – М.: «Экономика», 2000. – 878 с.
19. Хайек Ф.А. Познание, конкуренция и свобода. – СПб.: «Пневма», 1999. – 288 с.

Завдання для самостійної роботи:

а) питання для обговорення:

1. Розгляньте філософський зміст поняття «власність».
2. Обґрунтуйте соціальну необхідність різних форм власності.
3. Визначте філософський зміст понять «капітал» та «соціальний капітал».
4. Розкрийте філософський зміст поняття «конкуренція».
5. Порівняйте поняття «бізнес» та «підприємництво».
6. Вкажіть місце творчості в бізнес-процесі.

б) тексти для читання:

1. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 526 – 537.
2. Маркс К. Приватна власність і комунізм. Різні етапи розвитку комуністичних поглядів. Грубий, зрівняльний комунізм і комунізм як соціалізм, що збігається з гуманізмом // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 514 – 525.
3. Фукуяма Ф. Довіра: соціальні добродії і шлях до розквіту // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 538 – 548.

в) тести для самоконтролю:

Текст: Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму.

1. «Під ним розуміють таке підвищення продуктивності праці, якого досягають шляхом науково обґрунтованого поділу виробничого процесу, що дозволяє

долати «органічні» межі зростання продуктивності праці, зумовлені природою і людськими можливостями». Йде мова про...

- а) політичний успіх;*
- б) економічний успіх;*
- в) капіталістичний дух;*
- г) економічний раціоналізм.*

2. Специфічний нахил до економічного раціоналізму виявляють...

- а) православні;*
- б) католики;*
- в) протестанти;*
- г) кальвіністи.*

Текст: Маркс К. Приватна власність і комунізм. Різні етапи розвитку комуністичних поглядів. Грубий, зрівняльний комунізм і комунізм як соціалізм, що збігається з гуманізмом.

1. Відчуження у сфері свідомості, зовнішнього світу, дійсного життя – це...

- а) релігійне відчуження;*
- б) економічне відчуження;*
- в) політичне відчуження;*
- г) соціальне відчуження.*

2. Повна емансипація всіх людських почуттів і властивостей означає скасування...

- а) приватної власності;*
- б) спільної сумісної власності;*
- в) спільної часткової власності;*
- г) колективної власності.*

Текст: Фукуяма Ф. Довіра: соціальні добродії і шлях до розквіту.

1. Цінним економічним активом, потенційним джерелом добробуту і стабільності влади є...

- а) соціальний капітал;*

- б) довіра;*
- в) законодавча база;*
- г) економічний потенціал.*

2. Все більше значення у світовій економіці та в системі міжнародних відносин має...

- а) політика;*
- б) ідеологія;*
- в) наука;*
- г) культура.*

Тема 17. Філософія політики.

1. Політика як явище суспільного життя.
2. Держава і громадянське суспільство.
3. Особливості сучасного українського політичного процесу.

Література:

1. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 17. – С. 345 – 367.
2. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручник для вищ. навч. зал. / В.П. Андрущенко, Л.В. Губерський, М.І. Михальченко. – Вид. 3-є, випр. та допов. – К.: Генеза, 2006. Розд. 3, §7. С. 479 – 500.
3. Гаєвський Б.А. Філософія політики. – К.: Вища школа, 2005. – 158 с.
4. Політика // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 494 – 495.
5. Держава // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 150.
6. Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість. – К., 2002.

Завдання для самостійної роботи:

а) питання для обговорення:

1. Розкрийте сутність політичної влади.
2. Проаналізуйте як співвідносяться поняття «політична організація» і «політична система».
3. Назвіть основні теорії походження держави.
4. Визначте зміст поняття «правова держава».
5. Розкрийте зміст поняття «громадянське суспільство».
6. Розгляньте співвідношення понять «політика» та «ідеологія».

б) тексти для читання:

1. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 574 – 586.
2. Мак'явеллі Н. Державець // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 549 – 560.
3. Локк Дж. Два трактати про врядування // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 561 – 573.

в) тести для самоконтролю:

Текст: Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості.

1. Формування громадського контролю за владою автор розглядає як суттєвий чинник становлення...

- а) модерного суспільства;
- б) постмодерного суспільства;
- в) інформаційного суспільства;
- г) постіндустріального суспільства.

2. На думку Габермаса Ю., системно поєднаними царинами діяльності є...

- а) гроші і адміністративна влада;

- б) економіка та державний апарат;*
- в) влада і бюрократична система;*
- г) законодавча та виконавча гілки влади.*

Текст: Мак'явеллі Н. Державець.

1. Для Державця, щоб утримувати своїх підданців у єдності і вірності краще за все...

- а) бути милосердним;*
- б) бути любимим;*
- в) навіювати страх;*
- г) славитися жорстокістю.*

2. Зазначте, яких вад повинен остерігатися Державець, щоб уникнути людської зневаги і ненависті...

- а) легковажність, нерішучість, зніженість;*
- б) непостійність, слабодухість, хитрість;*
- в) велич, твердість, жадібність;*
- г) непохитність, розважливість, жорстокість.*

Текст: Локк Дж. Два трактати про врядування.

1. Люди, які об'єдналися в одне ціле і мають спільно встановлений закон і судову владу, до якої можна звертатися і яка має повноваження ухвалювати рішення щодо суперечок, які виникають між ними, і карати злочинців, ті (люди) перебувають у...

- а) природному стані;*
- б) правовому суспільстві;*
- в) політичному суспільстві;*
- г) громадянському суспільстві.*

2. Політичне суспільство існує там, і тільки там, де кожен з його членів відмовився від...

- а) державного правління;*
- б) приватної власності;*

- в) природної влади;*
- г) політичної влади.*

Тема 18. Філософія культури.

1. Культура як соціальний і антропологічний феномен.
2. Культура і цивілізація.
3. Сутність та особливості кроскультурного процесу.

Література:

1. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 14, 18. – С. 279 – 304, 367 – 385.
2. Петрушенко В.Л. Філософія: Підручник. – Львів, 2009. – С. 471 – 493.
3. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посіб. / В.П. Андрущенко, Г.І. Волинка, Н.Г. Мозгова та ін. за ред. Г.І. Волинки. – К.: Каравела, 2009. – Тема 10 – С. 268 – 302.
4. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручник для вищ. навч. зал. / В.П. Андрущенко, Л.В. Губерський, М.І. Михальченко. – Вид. 3-є, випр. та допов. – К.: Генеза, 2006. Розд. 5, § 1. – С. 569 – 600.
5. Гатальська С.М. Філософія культури: Підручник для студ. вищих навч. закл. – К.: Либідь, 2005. – 328 с.
6. Культура // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 313 – 314.
7. Філософія культури // Там же – С. 678 – 679.
8. Цивілізація // Там же – С. 704 – 705.
9. Мердок Дж. П. Социальная структура. – М.: ОГИ, 2003. – 608 с.

Завдання для самостійної роботи:

а) питання для обговорення:

1. Визначте філософський зміст поняття «культура».

2. Порівняйте соціально-філософське і антропологічне розуміння явища культури.
3. Співставте поняття «контркультура», «антикультура», «псевдокультура», «субкультура».
4. Визначте філософський зміст поняття «цивілізація».
5. Розкрийте роль поняття «цивілізація» в аналізі розвитку суспільно-історичного процесу.
6. Дайте визначення поняття «кроскультурний процес».

б) тексти для читання:

1. Гейзінга Й. *Homo ludens* // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 597 – 608.
2. Шпенглер О. Присмерк Європи. Нариси морфології світової історії // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 587 – 596.
3. Швейцер А. Культура і етика // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 609 – 620.

в) тести для самоконтролю:

Текст: Гейзінга Й. *Homo ludens*.

1. Термін «гра» в концепції Гейзінга Й. визначається як...
  - а) діяльність;
  - б) забавки;
  - в) культура;
  - г) цивілізація.
2. Гра набуває очевидної цінності для культури, коли...
  - а) стає непередбачуваною;
  - б) стає запрограмованою;
  - в) набуває видимої краси;
  - г) підвищує інтенсивність життя окремого індивіда.

Текст: Шпенглер О. Присмерк Європи. Нариси морфології світової історії.

1. «Вона є найвища цінність, що пронизує всі сфери життя певного народу, надаючи йому неповторності і унікальності». Йде мова про...

- а) історію;*
- б) культуру;*
- в) цивілізацію;*
- г) націю.*

2. На думку Шпенглера О. на зміну культурі, яка згасає, приходять...

- а) стан безкультур'я;*
- б) висока культура;*
- в) цивілізація;*
- г) культ.*

Текст: Швейцер А. Культура і етика.

1. Здатність людини бути носієм культури, розуміти її та діяти в ім'я її, залежить від того, якою мірою вона є...

- а) мислячою істотою;*
- б) вільною істотою;*
- в) розумною істотою;*
- г) людяною істотою.*

2. На думку Швейцера А. людина є носієм культури, тільки коли вона...

- а) сучасна;*
- б) розвинена;*
- в) вільна;*
- г) зацікавлена.*

IV. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ НА ІСПИТ/ЗАЛІК

1. Соціокультурна зумовленість філософії.
2. Філософське мислення та його специфіка.
3. Своєрідність предмету філософії.
4. Історичні форми постановки основного питання філософії.
5. Структура філософського знання.
6. Співвідношення філософських і загальнонаукових методів.
7. Діалектика та метафізика як філософські методи.
8. Основні функції філософії.
9. Категорії філософії як роди буття, форми діяльності та мислення.
10. Особливості розвитку та функціонування системи філософських категорій.
11. Особливості філософської думки у Стародавній Індії та Стародавньому Китаї.
12. Філософія Античності: загальна характеристика.
13. Специфіка філософської думки в період Середньовіччя.
14. Особливості філософії епохи Відродження.
15. Філософія Нового часу.
16. Класична німецька філософія.
17. Своєрідність філософії українського духу.
18. Марксистська філософія: сучасне осмислення основних положень.
19. «Філософська антропологія» як напрямок сучасної філософії.
20. Екзистенціалізм: загальна характеристика.
21. «Філософія життя»: загальна характеристика.
22. Філософські ідеї психоаналізу.
23. Герменевтика як напрям сучасної філософії.
24. Філософські ідеї структуралізму.
25. Світогляд як духовно-практичний спосіб освоєння світу.
26. Структура світогляду.
27. Історичні типи світогляду.
28. Класична онтологія та її фундаментальні проблеми.
29. Основні рівні буття.
30. Філософський зміст категорії «матерія».
31. Рух як спосіб, простір і час як форми існування матерії.
32. Некласична онтологія: загальна характеристика.
33. Визначальні категоріальні характеристики світу.
34. Поняття природи.
35. Народонаселення як природне явище.
36. Поняття біосфери і ноосфери.
37. Поняття глобалізації та форми її існування.
38. Глобальні проблеми сучасності.
39. Екологічні проблеми і шляхи їх розв'язання.
40. Інтелект, почуття, пам'ять і воля як здатності людини.
41. Співвідношення понять «людина», «індивід», «особа», «особистість», «індивідуальність».
42. Проблема визначення сутності людини.
43. Проблема сенсу життя людини.
44. Проблема свободи і відповідальності.
45. Свідомість як найвища форма відображення.
46. Феноменологічна концепція свідомості.

47. Чуттєве, раціонально-когнітивне та емоційно-вольове у структурі свідомості.
48. Евристична й творча функції інтуїції.
49. Рівні та форми суспільної свідомості.
50. Несвідоме, свідоме і надсвідоме.
51. Основні складові пізнавальної діяльності: суб'єкт і об'єкт, мета й ціль, засоби та результат.
52. Гносеологія та епістемологія.
53. Можливості та межі пізнавального процесу.
54. Проблема істини в теорії пізнання.
55. Абсолютність і відносність як властивості істини.
56. Проблема критеріїв істини.
57. Істина й правда.
58. Поняття методу та методології.
59. Основні форми наукового пізнання.
60. Мова як засіб комунікації та пізнання.
61. Функції мови.
62. Поліструктурність мови.
63. Поняття соціокультурної комунікації.
64. Об'єкт і предмет філософії історії.
65. Періодизація історії та її критерії.
66. Проблема спрямованості, сенсу історії та її цінностей.
67. Поняття суспільного та соціального у філософії.
68. Основні характеристики суспільства.
69. Соціальна структура суспільства.
70. Сім'я як соціальна ланка суспільства.
71. Нація як соціокультурний феномен.
72. Ідеологія та утопія як форми організації суспільства.
73. Рушійні сили та суб'єкти соціального процесу.
74. Дух, душа і духовність: особливості взаємозв'язку.
75. Цінності як ядро духовного світу.
76. Гуманізм філософії.
77. Поняття філософії економіки.
78. Поняття суспільного виробництва та його різновиди.
79. Поняття власності та її форм.
80. НТР: сутність, закономірності та соціальні наслідки.
81. Поняття політики.
82. Поняття політичної системи та її структури.
83. Держава – складова політичної організації суспільства.
84. Правова держава та громадянське суспільство: поняття, проблеми формування і розвитку.
85. Поняття культури.
86. Масова культура, контркультура та антикультура.
87. Поняття цивілізації.
88. Традиції і новаторство в культурі.
89. Співвідношення національного та загальнолюдського у культурі.
90. Поняття міжкультурної комунікації.

V. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Підручники, навчальні посібники

1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. Курс лекцій. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: «Генеза», 1996.
2. Арутюнов В.Х., Свінцицький В.М. Філософія глобальних проблем сучасності: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2008.
3. Афанасенко В. С., Горлач М. І., Данильян О. Г., Дзьобань О. П., Квіткін П.В. Соціальна філософія: Підруч. для вищ. шк. – Х.: Прапор, 2007.
4. Барулин В.С. Социальная философия. – М.: «Гранд», 2002.
5. Бацевич Ф.С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень: Підруч. – К.: Академія, 2008.
6. Бойченко І.В. Філософія історії: Підруч. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000.
7. Бондар С.В., Вдовиченко Г.В., Кривда Н.Ю., Литвинов В.Д., Лісовий В.С. Історія української філософії: підручник. – К. : Академвидав, 2008.
8. Буслинський В.А., Скрипка П.І. Основи філософських знань: Підруч. – Львів, 2004.
9. Введение в философию: Учеб. пособ. для вузов / Авт.колл.: Фролов И.Т. и др. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Республика, 2003.
10. Головка Б.А. Філософська антропологія. – К., 1997.
11. Горський В.С., Кислюк К.В. Історія української філософії: підручник. – К.: Либідь, 2004.
12. Гусєв В.І. Вступ до метафізики: Навч. посіб. – К.: Либідь, 2004.
13. Данильян О.Г. Философия: Учеб. / О.Г. Данильян, В.М. Тараненко. – М.: ЭКСМО, 2009.
14. Діденко В.Ф. Філософія: Ескізи для самопідготовки: Навч. посіб. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2006.
15. Добронравова І.С., Білоус Т.М., Комар О.В. Новітня філософія науки: Підруч. для студ. філос. ф-тів і аспірантів. – К.: Логос, 2009.
16. Зотов А.Ф. Современная западная философия. – М.: Высшая школа, 2005.
17. Історія філософії України: Підруч. / Русин М.Ю., Огородник І.В., Бондар С.В. та ін. – К.: Академкнига, 2008.

18. Історія філософії: Підруч. / Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. – К.: Либідь, 2001.
19. Історія філософії: Підруч. / За ред. В.І Ярошовця. – К. «Київський університет», 2007.
20. Кохановський В.П. Філософія: Учеб. пособ. – 6-е изд., перераб. и доп. – Ростов н/Д: «Феникс», 2003.
21. Максюта М.Є. Філософія: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Урожай, 2008.
22. Микешина Л.А. Філософія науки: Современная эпистемология. Научное знание в динамике культуры. Методология научного исследования: Учеб. пособие. – М.: Прогресс-Традиция: МПСИ: Флинта, 2005.
23. Пазенок В.С. Філософія: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2008.
24. Пашук А.І. Нариси з історії філософії середніх віків: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007.
25. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: Підруч. – Львів, 2009.
26. Подольська Є.А. Філософія: Підруч. – К.: Центр навчальної літератури, 2006.
27. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підруч. – К.: Академвидав, 2009.
28. Рассел Б. История западной философии. – М.: АСТ, 2010.
29. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підруч. для вищ. навч. закл. / В.П. Андрущенко, Л.В. Губерський, М.І. Михальченко. – Вид. 3-тє, випр. та допов. – К.: «Генеза», 2006.
30. Спиркин А.Г. Философия: Учеб. – 2-е изд. – М.: Гардарики, 2009.
31. Таран В.О., Зотов В.М., Резанова Н.О. Соціальна філософія: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009.
32. Татаркевич В. Історія філософії: В 3-х т. / Пер. з пол. – Львів: Свічадо, 1999.
33. Філософія: Учеб. для вузов / под общ. ред. В.В. Миронова. – М.: Норма, 2008.
34. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч. посіб. / В.П. Андрущенко, Г.І. Волинка, Н.Г. Мозгова та ін. за ред. Г.І. Волинки. – К.: Каравела, 2009.
35. Філософія: Навч. посіб./ Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008.

36. Філософія: Підруч. / Бичко І.В., Бойченко І.В., Табачковський В.Г. та ін.. – 2-ге вид., стереотип. – К.: Либідь, 2002.
37. Філософія: Підруч. / за ред. О.П. Сидоренка. – К.: Знання, 2008.
38. Філософія: Світ людини: Курс лекцій: Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. / В.Табачковський, М.Булатов, Н.Хамітов. К.: Либідь, 2004.
39. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009.
40. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж: Навч. посіб. – 2-ге вид. перероб. та доп. – К.: КНТ, Центр навчальної літератури, 2006.
41. Щерба С.П. Філософія. – Підруч. – К.: Кондор. – 2007.
42. Ярошовець В.І. Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму. Підруч. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008.

Словники

1. Булатов М.О. Філософський словник. – К.: СтилоС, 2009.
2. Всемирная энциклопедия: Философия XX век / Главн. науч. ред. и сост. А.А. Грицанов. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, Современный литератор, 2002.
3. Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора; Пер. з англ. В. Шовкун; Наук. ред. пер. О. Шевченко. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003.
4. Новая философская энциклопедия: в 4-х т. / Ин-т философии РАН; Научно-ред. совет: предс. В.С. Степин, заместители предс.: А.А. Гусейнов, Г.Ю. Семигин, уч. секр. А.П. Огурцов. – М.: Мысль, 2001.
5. Современный философский словарь / Под. ред. В.Е. Кемерова. – М.; Бишкек: изд-во «Одиссей», 1996.
6. Социальная философия: Словарь / Сост. и ред. В.Е. Кемеров, Т.Х. Керимов. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2006.
7. Философский энциклопедический словарь. – М.: ИНФА-М, 2004.

8. Філософія політики. Короткий енциклопедичний словник / Ред. колегія: Л.В. Губерський, В.П. Андрущенко, М.І. Бойченко та ін. – К., 2002.
9. Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002.
10. Філософський словник / За ред. В.І. Шинкарука. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1986.
11. Філософський словник соціальних термінів. / Ред. рада Андрущенко В.П., Губерський Л.В., Кремень В.Г. та ін.. 3-тє вид., доп. – К.-Харків, Р.И.Ф., 2005.

* * *

1. Арндт Г. Становище людини. – Львів: «Лібра», 1999.
2. Артемюк Б. Філософські проблеми суспільного розвитку. – К.: Абрис, 2008.
3. Асмус В.Ф. Диалектика необходимости и свободы в философии истории Гегеля // Вопросы философии. – 1995. – №1.
4. Беккер Г. Стенли Экономический взгляд на жизнь. Нобелевская лекция. // Человеческое поведение: экономический подход. Избранные труды по экономической теории. – М.: ГУВШЭ, 2003
5. Булгаков С.Н. Философия хозяйства. – М.: «Наука», 1990.
6. Гидденс Э. Устройство общества. – М.: Академический проект – 2005.
7. Гринин Л.Е. Государство и исторический процесс. Политический срез исторического процесса. – М. – 2007.
8. Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість. – К., 2002.
9. Джахая Л.Г. Системность философских категорий // Философские науки, № 7, 2006.
10. Дракер П. Посткласическое общество // Новая постиндустриальная волна на Западе. – М.: «Academia», 1999.
11. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии. – М. – 1991.
12. Егоров В.С. Философия открытого мира. – М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2002.
13. Зиммель Г. Философия труда // Зиммель Г. Избранное. В 2-х т. – М.: «Юрист», 1996. – Т. 2.

- 14.Злобіна О., Тихонович В. Суспільна криза і життєві стратегії особистості. – К.: Стилос, 2001.
- 15.Иноземцев В.Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы. – М. – 2000.
- 16.Краус В. Нігілізм сьогодні, або Терплячість світової історії / Перекл. з німецької М.Павлюка. – К.: Основи, 1994.
- 17.Лой А.Н. Сознание как предмет теории познания. – К., 1998.
- 18.Мердок Дж. П. Социальная структура. – М., – ОГИ, 2003.
- 19.Мизес фон Л. Человеческая деятельность. Трактат по экономической теории. – М.: «Экономика», 2000.
- 20.Мід Д.Г. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста / Пер.з англ.та передмова Т.Корпало. – К.: Український Центр духовної культури, 2000.
- 21.Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи. – К.: Майстерня Білецьких, 2007.
- 22.Соловьев В. Оправдание добра: нравственная философия. – М. – 2005.
- 23.Толстоухов А.В., Хилько М.І. Екобезпечний розвиток: пошук стратегем. – К., 2001.
- 24.Тоффлер Э. Революционное богатство. – М.: АСТ Москва, 2008.
- 25.Хайек Ф.А. Познание, конкуренция и свобода. – СПб.: «Пневма», 1999.
- 26.Шинкарук В.І. Вибрані твори: у 3-х т. – К.: Український Центр духовної культури, 2004. – Т. 3, Ч 1.
- 27.Шюц А., Лукман Т. Структури життєсвіту. – К.: Український Центр духовної культури, 2004.

VI. МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНКИ ЗНАТЬ

Викладання та вивчення курсу «Філософія» здійснюється за наступним

тематичним планом:

№ лекції	Назва лекції	Кількість годин			
		Лекції	Семінари	Сам. робота	Інше
Змістовний модуль 1.					
1.	Філософія як соціокультурний феномен.	2	2	2	
2.	Структура, методи та функції філософії.	2	2	2	
3.	Категорії філософії, їх зміст і функції.	2	2	2	
4.	Основні етапи розвитку філософської думки.	2	2	2	
5.	Філософія та світогляд.	2	1	2	
	Модульна контрольна робота		1		
Змістовний модуль 2.					
6.	Філософське вчення про буття.	2	2	2	
7.	Філософське розуміння світу і природи.	2	2	2	
8.	Людина як предмет філософського осягнення	2	2	2	
9.	Філософія свідомості.	2	2	2	
10.	Теорія пізнання.	2	2	2	
11.	Філософія та методологія	2	1	2	
	Модульна контрольна робота		1		
Змістовний модуль 3.					
12.	Філософія мови.	2	2	2	
13.	Філософське осмислення історичного процесу.	2	2	2	
14.	Суспільство як предмет філософії.	2	2	2	
15.	Філософія і духовність.	2	2	2	
16.	Філософське осягнення економічної сфери суспільства.	2	2	2	
17.	Філософське осмислення політичного життя суспільства.	2	2	2	
18.	Філософія і культура.	2	1	2	
	Модульна контрольна робота		1		
ВСЬОГО: 108		36	36	36	

Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

Оцінювання за формами контролю:

- *поточне оцінювання* (проводиться протягом кожного семінарського заняття);
- *модульна контрольна робота* (проводиться після кожного змістовного модуля).

Співвідношення складових у змістовному модулі:

- поточне оцінювання – до 2 залікових балів;
- модульна контрольна робота (на семестр 3 контрольні роботи) – до 8 залікових балів.

Підсумковий модуль у формі:

- Іспит – до 40 залікових балів.
- Залік – до 60 залікових балів.

Шкала оцінювання та формула і порядок розрахунку оцінок змістовних модулів та підсумкової комплексної роботи.

Шкала оцінювання:

За шкалою Університету (100-бальною системою)	Оцінка за національною шкалою та шкалою Університету		Оцінка за шкалою ECTS	
90-100	відмінно	5	A	відмінно
85-89	добре	4	B	добре (дуже добре)
75-84			C	добре
65-74	задовільно	3	D	задовільно
60-64			E	задовільно (достатньо)
35-59	незадовільно	2	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно	2	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Порядок розрахунку оцінок змістовних модулів та комплексної підсумкової роботи (за накопичувальною системою):

$$ПО = 3M_1 + 3M_2 + 3M_3 + КПМ.$$

Приклад застосування формули

	Змістовний модуль 1	Змістовний модуль 2	Змістовний модуль 3	Комплексний підсумковий модуль	Підсумкова оцінка
Макс. кількість балів	18	20	22	40	100 (18+20+22+40)